

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΡΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1968

ΕΙ
ΡΧ
1968

Ηλεκτρονική Δημοσίευση της Έκδοσης του 1968

Π Λ Α Τ Ω Ν Ο Σ

1. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

2. ΚΡΙΤΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1968

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΡΕΥΝΑ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 427 π.Χ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἀρίστων καὶ Περικτιόνη κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν, πλουσίων καὶ ἀρχαίων γενῶν τῆς Ἀττικῆς.

Λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἔτυχεν ὁ Πλάτων ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως. Παρὰ τὰ ἄλλα δὲ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εὐδοκίμῃσιν αὐτοῦ ὡς μαθητοῦ, ἦτο προικισμένος καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ποιητικῆς διαθέσεως, ἡ ὁποία κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐξεδηλώθη εἰς ποιητικὰ δοκίμια.

Εἰκοσαετῆς περίπου ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος συνετέλεσεν ἡ προσωπικότης τοῦ Σωκράτους, παρὰ τῷ ὁποίῳ προσελθὼν ἐμαθήτευσε περὶ τὰ 10 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἄλλος λόγος παρῶρμησεν αὐτὸν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκογενεϊακαὶ παραδόσεις ἀφ' ἑνός, ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τὴν γενέθλιον πόλιν ἀγάπη ἀφ' ἑτέρου, ἐγέννησαν ἐνωρίτατα εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξέθρεψαν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναμορφώσῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου διδασκάλου (399 π.Χ.) φοβηθεὶς, μήπως καταδιωχθῆ, κατέφυγε μετ' ἄλλων μαθητῶν πρὸς τὸν σωκρατικὸν Εὐκλείδην εἰς τὰ Μέγαρα. Βραδύτερον περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν περιβούλῃτον αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ πλουτίσῃ τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις του διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸ διάσημον Κυρηναῖον μαθηματικὸν Θεόδωρον. Περὶ δὲ τὸ 388 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἵνα μυηθῆ εἰς τὴν πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὰς πρὸς Σικελίαν ταύτας ἀποδημίας του ὤθησε τὸν φιλόσοφον ἢ ἐλπίς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν τυράννων θὰ κατάρθωνε νὰ πραγματοποιῆ τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ ἰδανικόν, τὴν ὀργάνωσιν δηλ. πολιτείας ὑπὸ

ἄρχοντα ἐμπορούμενον σωφροσύνης καὶ φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ἄλλ' εἰς τὰς προσδοκίας του ταύτας διεψεύσθη ὁ Πλάτων. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀποδημίας ἦλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου παρεδόθη εἰς τὸν Σπαρτιάτην Πόλλιν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πωληθῆ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίνῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ἐξεδιῶχθη ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς περιπετείας ταύτας αἱ ἀποδημιαὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπέβησαν δι' αὐτὸν εὐεργετικαὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς φιλοσοφικῆς τελειώσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀναστροφῆς δηλ. πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι καταφανῆς ἡ ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρα ἰδίᾳ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς καὶ ἀριθμῶν θεωρίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Πλάτων εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν (387 π.Χ.) ἔδρυσεν εἰς κατάφυτον χῶρον ἔξω τοῦ Διπύλου, τὴν Ἀκαδήμειαν (ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ), φιλοσοφικὴν σχολήν, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θέσεως ἐκλήθη καὶ αὐτὴ Ἀκαδήμεια. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ περιβάλλοντος τῆς σχολῆς ὁ Πλάτων ἀφωσιώθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων μανθάνομεν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα.

Ὀγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ διατηρῶν ὄλην τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ νοῦ ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 347 π.Χ. καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἀκαδήμειαν, ἡ ἀκριβὲς θέσις τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως.

2. Συγγράματα τοῦ Πλάτωνος.

Γνήσια συγγράματα τοῦ Πλάτωνος σώζονται μέχρις ἡμῶν 36 ὄλα, ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας, ἐν διαλογικῇ μορφῇ. Ἐξαιρέσει τῶν Νόμων, εἰς ὅλους τοὺς διαλόγους τὴν συζήτησιν διευθύνει ὁ Σωκράτης, τοῦ ὁποίου τὴν διαλογικὴν διδασκαλίαν ἐμιμήθη ὁ φιλόσοφος καὶ διδάσκων καὶ γράφων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ἐρευνῶνται ὅλα τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος ὡς ἰδέαι αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Ἐκαστος τῶν διαλόγων ἐπιγράφεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιοτέρου μετὰ τὸν Σωκράτη ἐκ τῶν διαλεγομένων προσώπων, π.χ. Πρωταγόρας, Γοργίας, Φαίδων, Κρίτων κλπ.

3. Εισαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος 'Απολογίαν Σωκράτους.

α) Τὰ πρὸ τῆς ἀπολογίας.

Ὁ Σωκράτης (469 - 399 π.Χ.), τοῦ ὁποῖου τὴν αὐτοβιογραφίαν τρόπον τινὰ θὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὴν 'Απολογίαν του, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ ἀφωσιωμένων φίλων εἶχε καὶ ἐχθροὺς θανασίμους.

Τῷ 399 π.Χ. τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁ Μέλητος, νεαρὸς καὶ ἄσημος ποιητής, ὁ 'Ανυτος, βιομήχανος καὶ πολιτευόμενος, καὶ ὁ Λύκων, ἀδόκιμος ῥήτωρ, ὑπέβαλον διὰ τοῦ Μελήτου γ ρ α φ ῆ ν, ἦτοι μῆνυσιν, ἀ σ ε β ε ί α ς κατὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς κατηγορίας ἦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς Θεοὺς, τοὺς ὁποῖους παρεδέχετο ἡ πολιτεία, καὶ ὅτι διέστρεφε τὴν ψυχὴν τῶν νεαρῶν μαθητῶν του καὶ ὠδήγει εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς προσῆκον τίμημα, δηλαδὴ ποινὴ, διὰ τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα ὠρίζετο εἰς τὴν μῆνυσιν ὁ θάνατος.

Ἡ γ ρ α φ ῆ τοῦ Μελήτου ἐπεδόθη κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας εἰς τὸν ἄ ρ χ ο ν τ α β α σ ι λ έ α — ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων,—εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῖου ὑπήγοντο τὰ ἀδικήματα ἀσεβείας.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς καταγγελίας ἐκλήθησαν οἱ ἀντίδικοι ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Ἀφοῦ δ' ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ κατηγορία, ὁ μὲν Μέλητος ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως — ἀ ν τ ω μ ό σ α τ ο, κατὰ τὸν δικανικὸν ὄρον—τὸ περιεχόμενον τῆς καταγγελίας, ὁ δὲ Σωκράτης ἐνόρκως ἐπίσης ἀπέκρουσε τὴν ἀποδοδομένην κατηγορίαν. Συγχρόνως ἐδήλωσαν καὶ οἱ δύο, ὁ Μέλητος, ὅτι θὰ παραστῆ εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν καὶ προφορικῶς, ὁ Σωκράτης, ὅτι θὰ προσέλθῃ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἕνα ἀπολογηθῆ.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἠκολούθησε τὴν κανονικὴν ὁδόν. Παρέπεμφθη δηλ. εἰς τὴν Ἡλιαίαν, τῆς ὁποίας ἐν τμήμα ἐκ 501 δικαστῶν ἐμελλε νὰ τὴν ἐκδικάσῃ.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν δικάσιμον ὁ Σωκράτης, ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀφοῦ δὲ προηγήθησαν αἱ ἀπαραίτητοι διατυπώσεις καὶ οἱ κληρωθέντες δικασταὶ κατέλαβον τὰς ἔδρας των, πρῶτος ὁ Μέλητος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε

τὸ κατηγορητήριον. Μετ' αὐτὸν οἱ δύο ἄλλοι συγκατηγοροὶ "Ανυτος καὶ Λύκων συνηγόρησαν ἢ ἐδευτερολόγησαν, (ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν νομικὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον τὸν λόγον διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ κατηγορητήριον). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔγγραφον κατηγορίαν προσέθεσεν ὁ Μέλητος διὰ ζώσης καὶ νέα στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ἐτόνισεν, ὅτι ὁ Σωκράτης παρώτρυνε τοὺς νέους νὰ περιφρονοῦν τὸ καθεστῶς πολίτευμα καὶ ἐπὶ πλεόν, ὅτι δύο διεστραμμένοι φύσεις, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ. Συγχρόνως ὤρισεν ἐκ νέου τὴν ποινὴν, ἣ ὅποια κατὰ τὴν κρίσιν του ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Σωκράτη, αὕτη δὲ ἦτο ὁ θάνατος.

Μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὁ Σωκράτης νὰ ἀπολογηθῇ. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι καίτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου εἶχον μεριμνήσει νὰ παρασκευάσουν εἰς αὐτὸν ἀπολογίαν διὰ δοκιμωτάτου λογογράφου, τοῦ Λυσίου, συντεταγμένην καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς ρητορείας, ὁ Σωκράτης ἤρνήθη νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ. Μὲ τὴν συνείδησιν ἤρεμον ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν ἀπολογίαν του παρεσκεύαζεν ὁ ἴδιος διὰ βίου πράττων ἀείποτε τὸ ἀγαθόν.

β) Ἡ ἀπολογία.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅπως συνέθεσε καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ Πλάτων, διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (κεφ. 1-24) ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἀπολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἀνατρέπει μίαν πρὸς μίαν τὰς κατηγορίας τῶν ἀντιδίκων του. Τὸ δεῦτερον (κεφ. 25-28) περιέχει τὰς ἀντιπροτάσεις τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου διὰ ψηφοφορίας, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἔνοχον τῆς ἀποδιδομένης κατηγορίας. Τὸ τρίτον, τέλος (κεφ. 29-33), τὸ ὅποion ἐλέχθη μετὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν τοῦ δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, εἶναι προσλαλιὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας καὶ τοὺς ἀθρώσαντας αὐτὸν δικαστάς.

Π Λ Α Τ Ω Ν Ο Σ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ (ΗΘΙΚΟΣ)

---

1. "Ο τι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἑμαυτοῦ ἐπελαθόμεν· οὕτω πιθανῶν ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι· μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν, ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον, ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπθῆθητε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν· τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνηθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μὴδ' ὅπωςτιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοῖν ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέπει, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικία ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι· καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὕτως· νῦν

ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονῶς ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως· ὡσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὦν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἔτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἑᾶν· ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μὴ· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετὴ, ῥήτορος δὲ τάληθῆ λέγειν.

2. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρώτους κατηγορούς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους· ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγονάσι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνουτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἔπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τά τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν· οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶ μου κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἠγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτὰ εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἣ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός· ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἶόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἰς τις κωμωδοποιὸς τυγχάνει ὦν· ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμέ-

νοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενον τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιῶσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου τοὺς κατηγορούμενους γινώσκοντες, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεῖσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει, οἷόν ἐστιν· ὅμως τοῦτο μὲν ἵτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

3. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἣ δὴ καὶ πιστεύων Μέλητος με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥτιω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστὶ ταῦτα γὰρ ἐρωᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἰς τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν, μὴ πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι·

ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων, γνῶσεσθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

4. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδὲν ἐστίν, οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἕκαστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἕξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι, τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἠσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλιᾶ τῷ Ἴππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην—ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἰέες—'ὦ Καλλιᾶ', ἦν δ' ἐγώ, 'εἰ μὲν σου τῷ υἰέε πῶλω ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἐμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῶ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἴμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἰέων κτῆσιν. ἐστὶν τις', ἔφην ἐγώ, 'ἢ οὐ'; 'πάνυ γε', ἦ δ'

ός. 'τίς ἦν δ' ἐγώ, 'καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει;' 'Εὐή-
νος', ἔφη, 'ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μῶν.' καὶ ἐγὼ τὸν
Εὐήνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ
οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμεν τε
καὶ ἠβρυνόμεν ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίστα-
μαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

5. Ὑπολάβοι ἄν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· ἀλλ', ὦ Σώκρατες,
τὸ σὸν τί ἐστὶ πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοὶ αὐταὶ γεγόνα-
σιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πρα-
γματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ
μή τι ἔπραττες ἄλλοῖον ἢ οἱ πολλοί· λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστὶν,
ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν.' ταυτί μοι δοκεῖ δί-
καια λέγειν ὁ λέγων, κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδείξαι, τί ποτ'
ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκεν τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν.
ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν εὖ μέντοι
ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, δι' οὐδὲν ἀλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχη-
κα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σο-
φία. τῶ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ'
ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἀνθρωπον σοφίαν σο-
φοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίστα-
μαι, ἀλλ' ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέ-
γει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἂν
δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν
λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ
ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶ σοφία καὶ οἶα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν
θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε που. οὗτος ἐμὸς
τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῶ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ ξυν-
έφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε· καὶ ἴστε

δή, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὃ τι ὀρμήσειε. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφούς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι· καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε.

6. Σκέψασθε δέ, ὦν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεὸς, καὶ τί ποτε αἰνίσσεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ζύνοιδα ἐμαυτῶ σοφὸς ὢν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δῆπου ψεύδεται γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῶ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἐπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινα ἐτραπόμην. ἤλθον ἐπὶ τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἶπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῶ χρησμῶ ὅτι οὕτως ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα· διασκοπῶν οὖν τοῦτον - ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — καὶ διαλεγόμενος αὐτῶ ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῶ, εἶναι δ' οὐ· κάπειτα ἐπειρώμην αὐτῶ δεικνύναι, ὅτι οἶοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ' οὐ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων· πρὸς ἑμαυτὸν δ' οὖν ἀπιῶν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῶ τινι αὐτῶ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἦα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων

εἶναι, καὶ μοι ταῦτ' αὐτὰ ἔδοξε· καὶ ἐνταῦθα κάκειν' αὖ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμεν.

7. Μετὰ ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς ὅτι ἀπηχθανόμεν, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἴτερον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νῆ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι — δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθ' ἰλέγειν—ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκίμοῦντες ἐδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειῖξαι ὡς περὶ πόνους τινὰς ποιοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικούς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωιδῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν, ἵνα ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἶπεῖν, ὦ ἄνδρες, τάληθ'· ὅμως δὲ ῥητέον· ὡς ἔπος γὰρ εἶπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνω οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφίᾳ ποιοῖεν, ἀ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὲ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὡς περὶ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν· τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἠσθόμεν αὐτῶν διὰ τὴν ποιησιν οἰομένων καὶ τᾶλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ὅπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

8. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἐμαυτῷ γὰρ ζυγηδὴ οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν. τούτους δέ γ' ἤδη, ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους· καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο, ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καὶ μου ταύτη σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἠξίου καὶ τᾶλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν, αὕτη ἢ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν· ὥστ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησιμοῦ, πότερα δεξαίμην ἂν οὕτως, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρω, ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν, ἔχειν· ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησιμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν.

9. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ μὲν ἀπέχθειά μοι γεγόνασι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι· οἴονται γὰρ με ἕκαστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησιμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἢ ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεχερῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὧ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενός ἀξίός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτα οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴν μοι μὴ δοκῆ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφός· καὶ ὑπὸ ταύ-

της τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πράξαι μοι σχολή γέγονεν ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενία μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

10. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστίν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἴτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα, οἶμαι, εὐρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδόντων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τις ἐστὶ μιαιώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅ τι ποιῶν καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶμαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν· ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπλεπλήκασι ὑμῶν τὰ ὄρα καὶ πάλαι καὶ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητος μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων, ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ οἷος τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν. ταῦτ' ἐστὶν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ ληθῆ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος, καίτοι οἶδα σχεδόν,

ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὁ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμὴ καὶ τὰ αἷτια ταῦτά ἐστιν καὶ ἐάντε νῦν ἐάντε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὐρήσετε.

11. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς· πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθὸν τε καὶ φιλόπολιν, ὡς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὖθις γὰρ δὴ, ὡσπερ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν· ἔχει δέ πως ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὐς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἐγκλημα τοιοῦτόν ἐστιν· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δέ γε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῆ χαριεντίζεται, ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν· ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδειξάι.

12. Καὶ μοι δεῦρο, ὧ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται ; «ἐγώ γε»· ἴθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπέ καὶ μήνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστίν. ὄρας, ὧ Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν ; ἀλλ' εἰπέ, ὧ ἄγαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; «οἱ νόμοι». ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὧ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἀνθρώπος,

ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. « οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί ». πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἳοί τε εἰσι καὶ βελτίους ποιούσι; « μάλιστα ». πότερον ἅπαντες ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ; « ἅπαντες ». εὖ γε νῆ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δῆ; οἶδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὐ; « καὶ οὗτοι ». τί δὲ οἱ βουλευταί; « καὶ οἱ βουλευταί ». ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; « κάκεῖνοι ». πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιούσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω· οὕτω λέγεις; « πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω ». πολλὴν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν, καὶ μοι ἀπόκριναί· ἢ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δὲ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τούναντίον τούτου πᾶν εἷς μὲν τις ὁ βελτίους οἶός τ' ὦν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοί, ἐὰν περ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζώων; πάντως δῆπου, ἐάντε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάντε φῆτε· πολλὴ γὰρ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδὲν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

13. Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τᾶν, ἀπόκριναί· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; « πάνυ γε ». ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι;

ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνασθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι ; «οὐ δῆτα». φέρε δῆ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιῶντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα; «ἐκόντα ἔγωγε». τί δῆτα, ὦ Μέλητε ; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὢν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δῆ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἤκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνότων, κινδυνεύσω κακὸν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σύ; ταῦτα ἐγὼ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω ἢ, εἰ διαφθείρω, ἄκων, ὥστε σὺ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδει· εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐάν μάθω, παύσομαι ὁ γε ἄκων ποιῶ, σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἱ νόμος ἐστίν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

14. Ἄλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτῳ τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πάποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δῆ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθεῖρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους ; ἢ δῆλον δῆ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν, οὓς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθείρω ; «πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω». πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὢν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοισί. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι

μαθεῖν, πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινὰς θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὐσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλὰ ἑτέρους, καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασί με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν; « ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς ». ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεούς εἶναι, ὡσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; « μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν ». Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶε αὐτούς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναί, ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἕξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους Σωκράτους καταγελαῖν, ἐὰν προσποιητῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; « οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὀπωστιοῦν ». ἄπιστος γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὐτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστῆς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολασία καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὡσπερ αἰνιγμα ξυντιθέντι διαπειρωμένῳ· « ἄρα γινώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ λέγοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας; » οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὡσπερ ἂν εἰ εἶποι· ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

15. Ξυνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἢ μοι φαίνεται ταῦτα

λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκρισαι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρηγησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἵππικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκρισαι. ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; «οὐκ ἔστιν». ὡς ὠνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος, οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἶτε παλαιά. ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ· εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλῇ ἀνάγκῃ νομίζειν μέ ἐστιν· οὐχ οὕτως ἔχει; ἔχει δὴ τίθημι γὰρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνει· τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἦτοι θεοὺς γε ἡγοῦμεθα ἢ θεῶν παῖδας; φῆς ἢ οὐ; «πάνυ γε». οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἶη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγοῦμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινές ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μὴ; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἶη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο ἢ καὶ ὄνων τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὃ τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα· ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων,

ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανὴ ἐστίν.

16. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλοὺς, εὖ ἴστε, ὅτι ἀληθὲς ἐστίν. καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολὴ τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἴμαι δὲ καὶ αἰρήσειν· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις «εἴτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις, νυνὶ ἀποθανεῖν»· ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντίποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττη, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἄνδρός ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γάρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήχασιν, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἐκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὔσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἴμαι· «ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι», φησί, «μεθ' Ἐκτορα πότμος ἐτοῖμος». ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὀλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, «αὐτίκα», φησί, «τεθναίνην δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικούντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κο-

ρωνίσιν ἄχθος ἀρούρης». μὴ αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐδ' ἂν τις ἑαυτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

17. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἴλεσθε ἄρχειν μου καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν, οὐ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνεον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ φήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν. δεινὸν μὲντ' ἂν εἶη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἂν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὧ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὔειδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶ. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὧ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄδου οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναί· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐστίν, οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα, ὅτι κακά ἐστίν, ἃ μὴ οἶδα, εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ

φεύξομαι· ὥστε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἔπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται,—εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε· ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφιεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ὅτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν. ἐὰν δὲ ἄλλῳς, ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελεύομενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων, οἷάπερ εἶωθα, ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὢν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐὰν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθύς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐὰν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὄνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἔστέ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὐ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδέν πω ὑμῖν μείζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμαίων ἐπι-

μελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερά· εἰ δὲ τίς μὲ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα φαίην ἄν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μῆ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μῆ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσαντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

18. Μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες· μέλλω γάρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γάρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μεῖζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γάρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γάρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι· ἀποκτείνειε μὲντ' ἂν ἢ ἴσως ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαρμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι· ἐὰν γάρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἴππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ

πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὅς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἓνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ βραδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἔάν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρρύσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ βραδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειε κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἕκαστῳ προσιόντα ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. ἰκάνον γάρ, οἴμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

19. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλεύω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἰτιὸν ἐστίν, ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ, ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με

τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε. τοῦτ' ἔστιν, ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικά πράττειν. καὶ παγκά- λως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γὰρ ἴστε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικά πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὐτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὐτ' ἂν ἐμαυτόν· καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχοῦμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

20. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ', ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἐμοὶ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπείκων δὲ ἅμ' ἂν καὶ ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικά μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὧ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην. καὶ ἐτοιμῶν ὄντων ἐνδεικνύμαι με καὶ ἀπάγειν τῶν ρητόρων, καὶ ὑμῶν κελυόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως. ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ

μεταπεμφάμενοι με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμῖνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοὺς πολλὰ προσέτατον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλήσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὀτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκεῖνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὔσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέσσαρες ὤχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε· καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη. καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

21. Ἄρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβροήθουν τοῖς δικαίοις καί, ὥσπερ χρὴ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς. ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἰ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενί, οὐς οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δὲ τίς μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἂν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μῆτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε

μάθημα μήτε ἐδίδαξα· εἰ δὲ τίς φησι παρ' ἐμοῦ πώποτε τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

22. Ἄλλὰ διὰ τί δήποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολὺν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὗσι δ' οὐ ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προσέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ὥπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἔστι καὶ εὐέλεγκτα· εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δήπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὗσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτε τι ξυμβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκεῖων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνήσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεισιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὀρῶ, πρῶτον μὲν Κρίτων οὐτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατῆρ· ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήτιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατῆρ· ἔτι Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεύς οὐτοσί, Ἐπιγένους πατῆρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου—καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη,—καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὐτοσί Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὅδε ἀδελφός· καὶ ἄλλους πολλοὺς

ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα, εἰ δὲ τότε ἐπαλάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τὸναντίον εὐρήσετε, ὧ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοιμούς τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασὶ Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίσασσι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

23. Εἶεν δὴ, ὧ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα, τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖται ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον, εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει,—οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε—εἰ δ' οὖν, ἐπιεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων, ὅτι ἐμοί, ὧ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσι καὶ υἱεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὧ Ἀ-

θηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μῆ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἔμοι καὶ ὑμῖν καὶ ὅλη τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη· οἷοις περ ἐγὼ πολλάκις ἐόρακά τινας, ὅταν κρίνονται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινὸν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὡς περ ἀθανάτων ἐσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτούς μὴ ἀποκτείνητε· οἳ ἔμοι δοκοῦσιν αἰσχύνῃν τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστε ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναῖοι εἰς ἀρετὴν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιέσθε τοῦ τὰ ἔλεεινά ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τῇ πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

24. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κἀθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιπορκεῖν οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι

μήτε δίκαια μήτε ὄσια, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουί. σαφῶς γὰρ ἄν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἄν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἄν ἑμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω· τε γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

**Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου
περὶ ἐνοχῆς τοῦ Σωκράτους.**

25. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν· οὐ γὰρ ῥόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν· Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὧφλε χιλίας δραχμᾶς οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

26. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνοσ ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἀξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἤγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὄνπερ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος

ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σφίζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἷ ἐλθὼν μῆτε ὑμῖν μῆτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μῆτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μῆτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι· τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγαθὸν τι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅτι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμᾶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

27. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὧ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκῶν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγεμεθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγῶμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπέισθητε ἂν· νῦν δ' οὐ βῆδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἐμαυτὸν γε

ἀδικήσῃν καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς ἄξιός εἰμι τοῦ κακοῦ καὶ τιμῆσθαι τοιοῦτου τινὸς ἑμαυτῶ. τί δέισας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὐ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακὸν ἔστιν; ἀντὶ τούτου δὲ ἔλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοπηρίῳ δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένη ἀρχῇ, τοῖς ἔνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων, καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταῦτόν μοι ἔστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὁπόθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμῆσαίτε· πολλὴ μεντὰν με φιλοψυχία ἔχει, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταιί μοι οὐχ οἴοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι βραδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξεληθόντι τηλικῶδε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥσπερ ἐνθάδε· κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελεῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτούς τούτους.

28. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὧ Σώκρατες, οὐχ' οἶός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξεληθὼν ζῆν;» τουτὶ δὴ ἔστι πάντων χαλεπώτατον πεῖσαι τινὰς ὑμῶν· ἐὰν τε γὰρ λέγω, ὅτι τῶ θεῶ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἔστι καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ· ἐὰν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὄν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποι-

εἶσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγόμενου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὧ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός· εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἐμελλον ἐκτεῖσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα, ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι, τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖσαι ὑμῖν μᾶν ἀργυρίου· τοσοῦτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσοῦτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεω.

Μετὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην.

29. Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔχετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτῃ ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν, φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἶμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὄνειδίζειν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἔστι τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντα ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὧ ἄνδρες, ἀπορίᾳ λόγων ἐάλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἐπεισα, εἰ ᾧμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοι-

αὐτα, οἳ ἂν ὑμῖν ἡδιστα ᾗν ἀκούειν, θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι. οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ᾤθηθην δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον· καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὅπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετείαν τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλάί εἰσιν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν, ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπόν, ὧ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πονηρίαν· θάττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἳ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὔτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω καὶ οὔτοι. ταῦτα μὲν που ἴσως οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

30. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμοδῆσαι, ὧ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γὰρ εἶμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμοδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημί γάρ, ὧ ἄνδρες, οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθύς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἷαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν

πολύ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ φημι. πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσιν τοῦ ὄνειδίζειν τινὰ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλὰ ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

31. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθεῖην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῦ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τεθάναι. ἀλλὰ μοι, ὧ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὔσιν ἐπιδειῖξαι ἐθέλω τὸ νῦν μοι ξυμβεβηκός, τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὧ ἄνδρες δικασταί, —ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην—θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ μικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νῦν δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὄρατε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἃ γε δὲ οἰηθεῖη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἔρειν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξὺ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν προᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γὰρ μοι τὸ ξυμβεβηκός τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέ-

ναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

32. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλή ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστιν τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἶον μὴδὲν εἶναι μὴδὲ αἴσθησιν μὴδεμίαν μὴδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὕσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε μὴδεμία αἴσθησις ἐστὶν, ἀλλ' οἶον ὕπνος, ἐπειδὴν τις καθεύδων μὴδ' ὄναρ μὴδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ἣ οὕτω κατέδαρθεν, ὥστε μὴδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸ μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὲ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἶον ἀποδημησαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον καὶ ἀληθῆ ἐστὶ τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἂν, ὢ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄδου, ἀπαλλαγεῖς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι, ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδη-

μία; ἢ αὖ Ὀρφεῖ ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἑσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω θεθάναι, εἰ ταῦτ' ἔστιν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστῆ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος καὶ εἷς τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντιπαρὰβάλλοντι τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδῆς εἴη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σίσυφον ἢ ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας; πάντως οὐ δὴ που τούτου γε ἔνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τὰ τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστίν.

33. Ἄλλὰ καὶ ὑμᾶς χρῆ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἔν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι, τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὧ ἄν-

δρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὡσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονται τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθῶς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανομένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὀπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

1. ὅ τι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν = ποίαν ἐντύπωσιν ἔχουν προκαλέσει εἰς τὴν ψυχὴν σας οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου.— οὖν = ὅπωςδὴποτε.— ὑπ' αὐτῶν = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων των.— ὀλίγου = σχεδόν.— ἐπιλανθάνομαι ἑμαυτοῦ = λησμονῶ ποῖος εἶμαι.— πιθανῶς = πειστικῶς. ὡς ἔπος εἰπεῖν = διὰ τὸ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔκφρασιν, παρατήρησιν.— θαυμάζω τί τινος = δοκιμάζω ἔκπληξιν διὰ κάτι, τὸ ὅποιον λέγει ἢ κάμνει τις.— εὐλαβοῦμαι = προσέχω.— αὐτίκα εὐθὺς ἀμέσως.— μηδ' ὅπωςτιοῦν = καθόλου, κάθε ἄλλο.— εἰ μὴ ἄρα = ἐκτὸς ἂν ἴσως.— εἰ μὲν τοῦτο λέγουσιν = ἂν πραγματικῶς αὐτὸ τὸ νόημα ἔχη ὁ λόγος των.— ὁμολογοίην κλπ. = ὁμολογοίην εἶναι ῥήτωρ (δεινός), [ἄλλ'] οὐ κατὰ τούτους (= κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν περὶ ῥήτορος).— οὐ μέντοι· ἐνν. ἀκούσεσθε.— ῥῆμα φράσις.— ὄνομα = λέξις.— κεκοσμημένος = διηνησιμένος μὲ ῥητορικὰ σχήματα.— εἰκῆ λε γόμενα = λόγοι ἀπλοῖ.— ἐπιτυχῶν = τυχεῖος, ἀβίαστος.— εἰσέρχομαι εἰς ὑμᾶς = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας.— πλάττοντι· κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς τὸ τῆδε τῆ ἡλικία, τὸ ὅποιον = τηλικῶδε ὄντι.— πλάττω λόγους = τορνεύω τὸ λεκτικόν μου.— καὶ μέντοι = καὶ ἀκόμη μάλιστα.— καὶ πάνυ· δέομαι.— παρίεμαι = ζητῶ ὡς χάριν.— ἐπὶ τῶν τραπεζῶν = πλησίον τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοκιστῶν νοοῦνται αἱ τράπεζαι τῶν ἀργυραμοιβῶν, αἱ ὅποιαι ἦσαν τοποθετημένοι ὑπὸ τὰς στοὰς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου οἱ ξένοι ἀντήλασσον τὰ νομισματά των. Σημειωτέον, ὅτι οἱ κύριοι τῶν τραπεζῶν, οἱ τραπεζῖται, ὅπως ἐλέγοντο, ἐδέχοντο καὶ καταθέσεις ἐπὶ μικρῶ τόκῳ καὶ ἐδάνειζον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων μὲ ὑπερβολικόν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τόκον.— ἴνα· ἐπίρρ. = ὅπου.— ἄλλοθι· πρὸ πάντων εἰς τὰ παλαιστρας, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηναίων ἐργαστήρια τῶν διαφύρων τεχνιτῶν. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν

ἐδίδασκεν εἰς κλειστὸν χώρον καὶ ὠρισμένους μαθητάς, ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκούσουν. — **θορυβῶ** = προβαίνω εἰς θορυβῶδεις ἀποδοκιμασίας. — **ἔχει οὕτωςί**· τὸ πρᾶγμα = μὲ ἐμὲ συμβαίνει τὸ ἐξῆς. — **ἐπὶ δικαστήριον ἀναβαίνω** = ἀναβαίνω τὴν κλίμακα τοῦ δικαστηρίου, παρουσιάζομαι εἰς τὸ δικαστήριο. — **ἀτεχνῶς** = ὅλως διόλου. — **ἡ ἐνθάδε λέξις** = ἡ φρασεολογία ποῦ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, ἡ δικανικὴ γλῶσσα. — **ὡσπερ ἄν...** **ξυνέγνωτε ἄν**· ὁ β' ἄν πλεοναστικῶς. — **φωνή** = διάλεκτος. — **ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην** (= **τέθραμμαι**) = τὰ ὅποια ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν πατρίδα μου. — **καὶ δὴ καὶ νῦν** = οὕτω καὶ νῦν. — **δίκαιον**· ὄν. — **ὁ τρόπος τῆς λέξεως** = ἡ μορφή τοῦ λόγου. — **χείρων... βελτίων**· τοῦ συνήθους. — **αὕτη** = αὐτό.

2. δίκαιός εἰμι = δικαιούμαι· ὁμιλεῖ οὕτως ὁ Σ., διότι ἡ ἀπολογία τοῦ πρὸς τὰς πρώτας κατηγορίας εἶναι τι ἐκτὸς θέματος. — **πολλὰ ἤδη ἔτη**· δηλ. κατηγοροῦντες. — **τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον**· ἴδε εἰσαγωγὴν (σ. 7). — **τὰ μετέωρα** = τὰ οὐράνια φαινόμενα. — **φροντιστής** = ἐρευνητής. — **τὰ ὑπὸ γῆς** = τὰ μυστικὰ τῆς γῆς. — **ὁ ἤττων...** **ὁ κρείττων λόγος** = τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον· οἱ σοφισταὶ πρῶτοι ἐκαυχῶντο, ὅτι εἶχον τὴν ἰκανότητα τὸν ἤττω λόγον κρείττω ποιεῖν καὶ τὸν κρείττω ἤττω. — **οὐδὲ θεοὺς νομίζειν**· τοιαύτη πράγματι ἀντίληψις ἐκράτει περὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων· ἀλλ' ὁ Σωκράτης πᾶν ἄλλο ἢ φυσικὸς φιλόσοφος ἦτο· αὐτὸς ἴσα ἴσα ἔστρεψε τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περὶ τὸν ὅποιον ἡσχολοῦντο οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. — **κατηγορηκότες εἰσὶ** = **κατηγορήκασι**. — **λέγοντες**· ἐνν. εἰσί. — **ἐπιστεύσατε ἄν**· ὡς ὑπόθεσις νοητέα : **εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες**. — **ἀτεχνῶς**· συναπτόεν τῷ ἐρήμην. — **ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον**· ἐστὶ τόδε. — **εἰς τις κωμωδοποιός**· ἐννοεῖ τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ ὅποιος τῷ 423 π.Χ. διέσυρεν εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ τὸν Σωκράτη ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ὁμιλήσῃ σαφέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. — **χρῶμαι φθόνῳ καὶ διαβολῇ** = ἔχω ἐλατήριον τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντικὴν διάθεσιν. — **ἀναπέιθω** = παραπλανῶ. — **ἀνέπειθον**· περὶ τῆς ἐνοχῆς μου. — **ἄπορος** = ὁ ἐμβάλλων εἰς ἀμηχανίαν, ὁ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος — **ἀναβιβάζομαι τινα** =

προσάγω τινά ὡς μάρτυρα εἰς τὸ δικαστήριον. — **ἀξιῶ** = παραδέχομαι. — **πολὺ μᾶλλον** = πολὺ περισσότερον καιρὸν. — **εἶπεν** = ἔστω ἕως ἐδῶ καλά. — **διαβολή** = ἡ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσφαλμένη γνώμη. — **ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ**· ὅσον δηλ. ἐπέτρεψεν ἡ **κλεψύδρα**· ἦτο δὲ ἡ κλεψύδρα δοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν πυθμένα ὁπᾶς· διὰ τῶν ὁπῶν τούτων διέρρεε τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπληροῦτο ἡ κλεψύδρα, τρόπον τινὰ κρυφίως· ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τοῦ δοχείου (κλέπτειν· ὕδωρ). Διὰ τῆς κλεψύδρας ἐκανονίζετο ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεώς τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας ἦτο ἄλλοτε ἄλλη. Εἰς τὰς μικρὰς δίκας ἦτο συνήθως εἰς ἀμφορεύς· εἰς τὰς σπουδαίας ἔφθανε καὶ τοὺς δώδεκα. Ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν δικαστικῶν ἐγγράφων ἡ ῥοή τοῦ ὕδατος διεκόπτετο. — **οὕτως γενέσθαι**· νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς ψυχῆς σας τὴν πεπλανημένην γνώμην. — **ἄμεινον**· ἢ τὸ μὴ ἐξελέσθαι. — **πλέον τι ποιῶ** = κατορθώνω κάτι, ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτὸ τὸ κάτι θὰ ἦτο ἡ ἀγαθὴ γνώμη περὶ τοῦ Σωκράτους. — **τοῦτο** ἡ προσπάθειά μου. — **ἴτω** = ἄς ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον, ἄς ἀποβῇ.

3. ἀναλαμβάνω = ἀνασκοπῶ. — **πιστεύω τινί** = στηρίζομαι ἐπὶ τινος. — **γράφομαι τινὰ γραφήν** = ὑποβάλλω ἐγγράφως κατὰ τινος μήνυσιν (διὰ δημόσιον ἀδίκημα). — **ὥσπερ κατηγορῶν** = ὅπως ἂν ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν κατηγορῶν· διότι ἡ μορφή τῆς κατηγορίας, τὴν ὁποίαν κατωτέρω ὑποτυπώνει ὁ Σωκράτης, εἶναι σχεδίασμα ἰδικόν του, γενόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῶν διαβολῶν τὰς ὁποίας ἔθετον εἰς κυκλοφορίαν οἱ παλαιοὶ ἐκ τῶν κατηγορῶν του. — **ἀντωμοσία** = ἔνορκος μήνυσις κατὰ τινος (ἴδε εἰσαγωγὴν σ. 7). — **ἀδικῶ** = εἶμαι ἔνοχος ἀδικήματος, ἀποτελῶ δημόσιον κίνδυνον. — **καὶ περιεργάζεται**· ὁ **καὶ** ἐπεξηγηματικός. — **περιεργάζομαι** = χάνω τὸν καιρὸ μου εἰς περιττὰ καὶ ἐπιβλαβῆ πράγματα. — **ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ**· εἰς τὰς Νεφέλας. Ἐκεῖ ὁ Σ. παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἐπὶ κρεμάθρας αἰωρούμενος καὶ ἀποσκοπῶν τὰ μετέωρα», ὅταν δὲ ἐν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων προσώπων τῆς κωμῳδίας τὸν ἐρωτᾷ, τί κάμνει ἐκεῖ ἐπάνω, αὐτὸς ἀποκρίνεται: **ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ** = (**περιεργάζομαι**) **τὸν ἥλιον**. — **περιφέρομαι** = αἰωροῦμαι ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω. — **καὶ οὐχ**

ὡς... ἐπιστήμην· ἡ πλοκή : καὶ λέγω (τοῦτο) οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην (δηλ. τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν). — μὴ πως = διὰ νὰ μὴ. — φεύγω δίκην = ὑφίσταμαι δικαστικὴν δίωξιν διὰ κατηγορίας. — ἀλλὰ· ἐνν. λέγω ταῦτα. — ἐμοὶ γάρ· ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ οὐχ ὡς ἀτιμάζων. — μέτεστι μοί τινος = ἔχω ἰδέαν τινός. — αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς = τοὺς πολλοὺς ὑμῶν αὐτῶν. — περὶ ἐμοῦ ἅ = ἅ περὶ ἐμοῦ.

4. ἀλλὰ γάρ· βραχυλογία· τὸ πλήρες = ἀλλὰ τι δεῖ πλείω λέγειν· καὶ γάρ· ἄς ἐρμηνευθῆ = καὶ πράγματι. — τούτων δηλ. τῶν περιεχομένων εἰς τὰς πρώτας κατηγορίας. — οὐδὲν ἐστίν· ἐνν. ἀληθές. — ἐπεὶ = μολονότι. — Γοργίας ὁ Λεοντίνος· διάσημος σοφιστὴς ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, πατὴρ τῆς ἐντέχνου ρητορείας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἔδρουσε ρητορικὴν σχολὴν καὶ εἰσέπραττε παρὰ τῶν μαθητῶν του ὑψηλὰ δίδακτρα. Συνήθως ἐλέμβανεν 100 μνᾶς. Δίδακτρα ἐπίσης ἐλέμβανον καὶ ἄλλοι σοφισταί. — Πρόδικος ὁ Κεῖος· κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Κέω (σημερ. Τζιά)· ἡ διδασκαλία του εἶχεν ὑποκείμενον θέματα γλωσσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ παρείχετο ἀντὶ μετρίας ἀμοιβῆς (1/2, 1, 2, 4, 50 δραχμ.). — Ἴππίας ὁ Ἡλείος· διάσημος καὶ οὗτος σοφιστὴς, πλουτήσας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου του. — προῖκα = δωρεάν. — σύνειμι = συναναστρέφομαι, μαθητεύω. — τούτους πείθουσιν· ἀντὶ πείθειν (οἷός τ' ἐστί)· ὁ πληθυντικὸς κατὰ τὸ νοούμενον· διότι τούτων ἕκαστος = πάντες οὗτοι. — ἀπολείπω = διακόπτω. — ἐπεὶ· αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν : καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. — τελῶ = πληρώνω. — Καλλιὰ τῷ Ἴππονίκου· ὁ Καλλίας ἦτο ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Ἀθηναῖος, κατασπαταλήσας τὸν πλοῦτόν του εἰς ἐπιδειξίεις ἀκαίρους. — ἦν· παρατ. τοῦ ποιητικοῦ ρ. ἡμὶ = λέγω· παρ' ἀττικοῖς τίθενται παρενθετικῶς οἱ τύποι ἦν δ' ἐγώ, ἦ δ' ὅς (= οὗτος). — ἔχω· μετ' ἀπαρεμφ. = δύναμαι. — λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι = λαβεῖν ἐπὶ μισθῷ, πληρωμῇ. — ἡ προσήκουσα ἀρετὴ = ἡ δεξιότης, ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τινός. — ἀνθρωπίνῃ καὶ πολιτικῇ ἀρετῇ = ἡ ἰκανότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ τὸν χρηστὸν πολίτην. — πάνυ γε = μάλιστα. — Εὐῆνος· σοφιστὴς καὶ ποιητὴς ἀρκούμενος εἰς ὀλίγα δίδακτρα. — μνᾶ· ποσὸν (ὄχι νόμισμα) 100 δραχμῶν. — ἐμμελῶς· μετ' εἰρωνείας, ἡ ὁποία

σκοπὸν ἔχει· νὰ ἐξάρη τὴν μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Εὐθύνου καὶ τοῦ τιμήματος τῆς διδασκαλίας του δυσαρμονίαν. — **καλλύνομαι** = καμαρώνω. — **ἄβρύνομαι** = τὸ παίρνω ἐπάνω μου. — **ἀλλ' οὐ**· ἔνν. καλλύνομαι καὶ ἄβρύνομαι.

5. ὑπολαμβάνω· ἔνν. τὸν λόγον = διακόπτων ἐρωτῶ. — **τί ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα** = τί συμβαίνει μὲ σέ. — **περιττός** = ἐξαιρετικός. — **πραγματεύομαι** = σοβαρῶς καταγίνομαι εἰς τι. — **ἔπειτα** = ἐν τούτοις. — **ταυτί**· συναπτέον τῷ ὁ λέγων. — **ὄνομα** τοῦ σοφοῦ. — **ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην**; ἔνν. λέγεις· ἡ ἐρώτησις ὑποβάλλεται δῆθεν ὑπὸ τινος τῶν δικαστῶν. — **ἀνθρωπίνη**· καὶ ἐπομένως ἀπλή. — **κινδυνεύω**· μετ' ἀπαρεμφ. (**εἶναι**) = φαίνεται. — **τάχα** = ἴσως. — **ἢ οὐκ ἔχω** κλπ. = ἢ, ἂν τοῦτο θεωρηθῇ ὑπερβολή, δὲν ἤξεύρω, πῶς νὰ τὴν χαρακτηρίσω. — **φησί**· ἔνν. **ἐπίστασθαί με αὐτήν**. — **μέγα τι λέγω** = μεγαληγορῶ, λέγω παχιά λόγια. — **ἀξιόχρεως** = ἀξιόπιστος. — **ὕμῖν** = κατὰ τὴν κρίσιν σας. — **ἀναφέρω** = ἀποδίδω. — **τὸν Θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς**· δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα. — **Χαιρεφῶντα**· ἀφωσιωμένον ὄπαδὸν τοῦ Σωκράτους. — **τὸ πλήθος** = ὁ δῆμος. — **ξυνέφυγε τὴν φυγὴν**· νοεῖται ἢ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τριάκοντα φυγῆ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν ἐπιφανῶν δημοκρατικῶν. — **κατέρχομαι** = ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐξορίστων δημοκρατικῶν μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (403 π.Χ.). — **σφοδρὸς** = ἐνθουσιώδης. — **ὄπερ λέγω** = διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλα ἀνωτέρω. — **ἀναιρῶ** = χρησιμοδοτῶ. — **μηδένα σοφώτερον εἶναι**· «**ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος**» ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας. — **ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ**· ὁ Χαιρεκράτης.

6. αἰνίττεται· διότι οἱ χρησμοὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦσαν αἰνιγματῶδεις καὶ διαφοροῦμενοι. — **θέμις**· ἔνν. ἐστὶν = ἐπιτρέπεται. — **μόγισ πάνυ** = μετὰ μεγάλης δυσκολίας. — **ζήτησις** = ἔρευνα. — **ἐνταῦθα** = ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ σοφοῦ τούτου. — **εἶπερ που** = παρὰ ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ. — **διασκοπῶ τινα** = ὑποβάλλω τινὰ εἰς ἐξονυχιστικὴν ἐξέτασιν. — **πάσχω πρός τινα** = ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τινος. — **καὶ διαλεγόμενος** = (**διασκοπῶν**) ἐν τῷ διαλέγε-

σθαι. — **ἔδοξέ μοι**· ἀνακολούθως πρὸς τὸ διασκοπῶν καὶ διαλεγόμενος ἀντὶ ἐνόμισα. — **ἀπεχθάνομαί τινι** = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα. — (τούτου) μὲν = (τούτου) μὴν = ἀσφαλῶς. — **ὥσπερ οὖν** = ὅπως εἶναι γεγονός. — **ἔοικα** = δοκῶ. — **ἐνταῦθα** = κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλέγχου τούτου.

7. τὸ τοῦ θεοῦ = τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τοῦ θεοῦ. — **σκοποῦντι τὸν χρησμὸν** = ἐν τῇ ἐρεύνη τοῦ χρησμοῦ. — **ἰτέον**· ἐνν. ἐστὶν ἐπανάληψις τοῦ κατ' ἰδίαν διαλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους. — **νῆ τὸν κύνα**· ὁ Σωκράτης, διὰ νὰ μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς ἢ ἄλλων θεῶν δι' ἀσήμαντα πράγματα (πρβλ. τὴν γραφικὴν ἐντολὴν : **οὐ λήψει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ**), ἐχρησιμοποιοῦει συνήθως εἰς τοὺς ὅρκους του τὰ ὀνόματα ζώων ἢ δένδρων. Ἰδιαιτέρως προσφιλὴς εἰς αὐτὸν ὄρκος ἦτο **νῆ τὸν κύνα ἢ νῆ τὸν χῆνα**. — **ἡ μὴν**· ἐπὶ ὄρκων καὶ ἰσχυρῶν διαβεβαιώσεων = σᾶς διαβεβαιῶ. — **ἐπαθόν τι τοιοῦτον** = ἐδοκίμασα τὴν ἐξῆς ἀνέλπιστον ἐκπληξιν — **εὐδοκιμῶ** = χαίρω ὑπολήψεως. — **ἐνδεὴς εἰμι τοῦ πλείστου** (τῆς σοφίας) = παρουσιάζω μεγίστας ἐλλείψεις εἰς τὴν σοφίαν. — **κατὰ τὸν θεόν** = σχετικῶς μὲ ὅ,τι ἐδογματίσεν ὁ Θεός. — **ἐπιεικῆς** = ἱκανός, ἀνώτερος. — **εἶναι**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **ἔδοξάν μοι**. — **φρονίμως ἔχω** = εἶμαι σοφός. — **πλάνη** = περιπλανήσεις. — **ἐμὴν** = ἐμοῦ. — **πονῶ** = ἐκτελῶ ἄθλον· ἡ μετοχὴ **πονούντος** ὑποθετικῆ. — **ἀνέλεγκτος** = ἀδιαφιλονίκητος. — **διθυράμβων**· ὁ διθύραμβος ἦτο εἶδος πομπώδους ποιήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν. — **ἀναλαμβάνω** = λαμβάνω εἰς χεῖρας. — **μάλιστα πραγματεύομαι** = τυγχάνω μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας. — **διηρώτων ἄν**· δηλοῖ ἐπανάληψιν τῆς πράξεως = ἡρωτων εἰς κάθε διδομένην εὐκαιρίαν. — **ὀλίγου (δεῖν)**· συναπτέον τῷ **βέλτιον** (τῶν ποιητῶν) **ἄν ἔλεγον** (εἰ ἡρωτῶντο). — **φύσις** = φυσικὴ προδιάθεσις. — **ἐνθουσιάζω** = ἐμπνέομαι ἀπὸ θείαν ἐμπνευσιν. — **θεόμαντις** = θεόληπτος προφήτης (ὅπως λ.χ. ἡ Πυθία). — **χρησμοῦδος** = ὁ δίδων χρησμοὺς εἰς στίχους. — **τῷ αὐτῷ**· δηλ. εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀγνοίας. — **περιγεγονέναι** ἐνν. τῶν ποιητῶν. — **περίειμι** — **ὑπέρειμι** = εἶμαι ἀνώτερος.

8. δημιουργός = τεχνίτης βιομήχανος. — **ἐξεργάζομαι τὴν τέ-**

χνην = ἔξασκῶ τὴν τέχνην μὲ ἐπιτυχίαν.— **τὰ μέγιστα** = τὰ σοβαρώτατα ζητήματα· ἐννοεῖ τὰ πολιτικά.— **πλημμέλεια** = ἐλάττωμα.— **ὑπὲρ τοῦ χρησιμοῦ** = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χρησιμοῦ.

9. ἀπέχθεια = ἀντιπάθεια.— **καὶ οἶαι χαλεπώταται** = τοιαῦται ἀπέχθεται, οἶαι ἂν εἶσαν χαλεπώταται· κατ' ἐννοιαν = καὶ μάλιστα...— **χαλεπὸς** = ἐπικίνδυνος.— **βαρὺς** = ἐμπαθής.— **τοῦτο** = τὸ γνωστόν· ὁμοίως καὶ κατωτέρω **τῷ χρησιμῷ τούτῳ**.— **λέγεσθαι**· ὑποκείμεν. **ἐγὼ**.— **ὄνομα**· σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ λέγεσθαι.— **ἐξελέγξω**· μὴ σοφὸν ὄντα.— **τὸ δὲ** = κατ' ἀλήθειαν ὅμως, —**τοῦτο**· δηλ. τὸ σοφὸν εἶναι, τὸν ὄρον «σοφός». — **οὐδενὸς ἄξιος εἶμι** = δὲν ἀξίζω τίποτε.— **(ἐγὼ) μὲν** = **(ἐγὼ) μὴν**.— **βοηθῶ τῷ Θεῷ**· θέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης, διότι τὸ «γνῶθι σαυτὸν» ἦτο γενικὸν αἴτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου.— **πράττω τι τῶν τῆς πόλεως ἄξιον λόγου** = ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ πολιτικά ἐπωφελῶς.— **μυρίος** = ἀμέτρητος, ἀφάνταστος· διότι ὅλη ἡ περιουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξίας 5 μῶν.

10. ἐξετάζω = ἐλέγχω.— **ἦ** = ἦ διὰ τὴν ἀκρίβειαν.— **οὐχ αὐτοῖς**· διὰ τὴν ἀμάθειάν των.— **ἀπορῶ** = εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν.— **ταῦτα** = τὰ γνωστὰ προχειρολογήματα.— **ὅτι** = **ὅτι διαφθείρει διδάσκων** (ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται αἱ αἰτιατικαὶ τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἀπαρέμφατα νομίζειν καὶ ποιεῖν).— **φιλότιμος** = φιλόδοξος, ἐγωῖστής.— **σοφοδρὸς** = ἐμπαθής.— **ξυντεταγμένως** = ἀπὸ συμφώνου.— **πιθανῶς** = κατὰ τρόπον πειστικόν.— **σοφοδρῶς** = μὲ λύσσαν.— **ἐκ τούτου** = ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν αὐτὴν κινούμενος.— **ἀρχόμενος ἔλεγον**· κεφ. 2.— **οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν** = ἐνῶ ἔχει λάβει τόσον εὐρείας διαστάσεις.— **ὑποστέλλομαι τι** = ἐκ φόβου (διὰ τὸ σαρκίον μου) παραλείπω τι.— **τοῖς αὐτοῖς** = διὰ τὸν ἴδιον λόγον (δηλ. τῷ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι, ἦτοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν του).— **ὅ**· δηλ. ἡ ἀπέχθεια.— **αὕτη ἐστίν** = αὕτη τὴν προέλευσιν ἔχει.— **νῦν** = κατὰ τὴν σημερινὴν διαδικασίαν.— **εὐρήσετε**· ἐνν. ἔχοντα.

11. αὕτη ἔστω = **ταῦτα ἔστω**.— **λάβωμεν ἄς λάβωμεν καὶ ἄς ἐξετάσωμεν**.— **ἔχει ᾧδέ πως**· κατ' ἀρχαίαν μαρτυρίαν τὸ κείμενον

τῆς γραφῆς εἶχεν ὡς ἐξῆς· «τάδε ἐγράφατο καὶ ἀντωμόσατο Μέλητος Μελήτου Πιπθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεθήκεν. Ἄδικεὶ Σωκράτης οὓς μὲν ἢ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος· ἄδικεὶ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. Τίμημα θάνατος». — **τὸ ἐγκλημα** = τὸ κατηγορητήριον. — **ἐν ἑκαστον**· κεφάλαιον. — **σπουδῇ χαριεντίζομαι** = παίζω μὲ ζητήματα σοβαρά. — **ῥαδίως** = μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν. — **εἰς ἀγῶνα καθίστημί τινα** = ἐμπλέκω τινα εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα. — **σπουδάζω** = ἐνδιαφέρομαι σοβαρῶς.

12. μοι = παρακαλῶ. — **ἄλλο τι**· ἐνν. ποιεῖς. = σὲ ἀπασχολεῖ τίποτε ἄλλο. — **ἔγωγε** = βεβαιότατα. — **βελτίους**· ἐνν. ἐαυτῶν. — **οἱ νεώτεροι**· νοοῦνται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τοῦ 20 ἔτους· οἱ πέραν αὐτοῦ ἦσαν ἐκκλησιασταί. — **μέλον γέ σοι**· αἰτ. ἀπόλυτος. = **ἐπέμμελοι σοι (εἰδέναι, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ)**. — **μηνύω** = ἀποκαλύπτω, κατονομάζω. — **οὐ δοκεῖ**· τὸ σιγᾶν. — **ὦ ἄγαθὲ καὶ ὠγαθὲ** = χρυσέ μου ἄνθρωπε. — **βέλτιστε** = ἐντιμότετε κύριε. — **τί δὲ δὴ**· ἐνν. λέγεις περὶ τοῦδε. — **ἄρα** = ἴσως. — **πάνυ σφόδρα τοῦτο λέγω** = αὐτὸ διακηρύττω μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων μου. — **καταγιγνώσκω τινός τι** = θεωρῶ τινα ὡς τι. — **ἦ** = ἀλήθεια; — **ἵππικὸς** = ὁ ἐντριβῆς εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους. — **ξύνειμι ἵπποις** = ἀνακατεύομαι μὲ ἵππους. — **χρῶμαι ἵπποις** = παίρνω εἰς τὰ χέρια μου ἵππους. — **ἐὰν οὐ φῆτε ἀντὶ μὴ φῆτε**· ἀλλὰ τὸ **οὐ φῆτε** ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν = ἀρνεῖσθε.

13. πρὸς Διός = εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Διός. — **ὦ τᾶν** = φίλε. — **πάνυ γε** = μάλιστα. — **οἱ ξυνόντες** = ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ὁποίων ἔρχεται τις εἰς συνάφειαν. — **καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει**· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἐκάτερος ἐκ τῶν διαδίκων εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἤτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντᾷ. — **μοχθηρὸς** = ἀνήθικος. — **ταῦτα**· δηλ. τὴν λογικὴν αὐτὴν, ὅτι τόσον μέγαλον κακὸν κάμνει ἐκ προθέσεως. — **τῶν τοιούτων**· γενικὴ τῆς αἰτίας. — **εἰσάγειν**· τὸν δρᾶστην. — **οἷ**· ἐπίρρ. ὅπου.

14. δῆλον δὲ ὅτι· ἐνν. φῆς με διαφθεῖρειν. — **γράφομαι**

γραφὴν = καταγγέλλω ἐγγράφως διὰ δημόσιον ἀδίκημα. — οὐ ταῦτα λέγεις... διαφθείρω = οὐ λέγεις, ὅτι διδάσκων ταῦτα διαφθείρω. — μὲν οὖν· πρὸς ἐπίτασιν τοῦ πάνυ σφόδρα. — μανθάνω = ἐννοῶ. — ἄρα = κατ' ἀκολουθίαν. — τὸ παράπαν = τελείως. — ταύτη = ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. — Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν· Ἀναξαγόρας, διάσημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μ. Ἀσίας — σημερινὰ Βουρλά, — ἔζησε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα (500 - 428 π.Χ.) καὶ ἡσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὁριμος τὴν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας (462 π.Χ.), ὅπου ἐξέδωκε τὸ περὶ φύσεως ἔργον του, τοῦ ὁποίου μόνον ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέπτυσε κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ὁ Μέλητος. — τῶνδε· δηλαδή τῶν δικαστῶν. — καὶ δὴ = τότε, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. — εἰ πάνυ πολλοῦ· ἐνν. πρίαίντο = ἂν δεχθῶμεν ἔστω, ὅτι τὰ ἡγόραζον μὲ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τιμῆς. — δραχμῆς· γενικὴ τῆς ἀξίας. — ἐκ τῆς ὀρχήστρας· οὕτως ἐκαλεῖτο τόπος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπῆρχον τὰ βιβλιοπωλεῖα. — ἄτοπος παράδοξος. — οὐδ' ὀπωστιοῦν = ἀπολύτως καθόλου. — ἄπιστος = ἀπίστευτος. — καὶ ταῦτα μέντοι = καὶ τὸ σπουδαιότερον. — ὑβριστῆς = ὑπερόπτης, ἐξημμένη κεφαλή. — ἀκόλαστος = θρασύς. — νεότης = νεανικὴ παραφορά. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ ὕβρει, ἀκολασία, νεότητι. — εἰοικεν· δηλ. ἀνθρώπων. — συντίθημι = καταρτίζω. — διαπειρωμένῳ· ἡ μετοχὴ αἰτιολογικὴ = διότι θέλει νὰ δοκιμάσῃ. — δὴ = ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίζομεν. — ἐναντία ἑμαυτῷ λέγω = ἀντιφάσκω. — ὡσπερ ἂν· λέγοι τὰ ἐναντία ἑαυτῷ.

15. ξυνεπισκοποῦμαι = ἐξετάζω ἀπὸ κοινοῦ (μὲ ἄλλον). — ἦ = πῶς. — ταῦτα λέγειν· ὅτι δηλ. περιπίπτει εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις. — παραιτοῦμαί τινα = ὑποβάλλω πρὸς τινα παράκλησιν. — τῷ εἰωθότι τρόπῳ = μὲ τὴν συνήθη μέθοδόν μου (δηλ. διαλογικῶς, ἀπὸ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων εἰς τὰ ἄγνωστα). — μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω = ἄς μὴ φωνασκήῃ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων. — ἵππικὰ πράγματα = ζητήματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους. — τὸ ἐπὶ τούτῳ = εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν. — δαίμονας· δαίμονες καλοῦνται κατώτεραι θεότητες, οἱ υἱοὶ θεῶν καὶ ὄχι αὐτοὶ οἱ θεοί. — ὡς ὠνησας (τοῦ ρ. ὀνήνημι) = πόσον μὲ ἠὺχαρίστησες! — μόγις = μόλις, μὲ χίλια

βάσανα. — οὖν = τέλος πάντων.—διόμνυμι (ἢ διόμνυμαι) = βεβαιῶ ἐνόρκως. —ἀντιγραφὴ καὶ ἀντωμοσία = γραφή: — τίθημι = θεωρῶ. — ἦτοι = ἡ πάντως.— θεοί τινες = εἶδος θεῶν.— αἰνίττομαι· ἐδῶ = προβάλλω αἰνίγματα.— ἐκ νυμφῶν· ὡς λ.χ. ὁ Ἄσκληπιὸς ἀπὸ (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ) τὴν νύμφην Κορωνίδα.— ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων· ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Λήδας κλπ. — ὦν... λέγονται· ἐνν. εἶναι παῖδες.— οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχὶ = εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ κατ' ἐννοίαν = εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι. — ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐπειδὴ ἤθελες νὰ πειραματισθῆς μὲ ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ τοὺς δικαστάς). — ἀπορῶ = στεροῦμαι. — ὅπως δὲ σὺ τινὰ πείθοις ἄν... οὐδεμία μηχανὴ ἔστι = οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν, ὅπως σὺ τινὰ ἀνθρώπων πείθοις ἄν... ἢ πλαγία ἐρωτ. πρότασις ὑποκείμενον ἀντὶ ἀπαρεμφάτου. — οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν = δὲν στέκεται λογικῶς ὁ ἴδιος ἄνθρωπος νά. — οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν = δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος = εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον.

16. δοκεῖ μοι οὐ πολλῆς εἶναι ἀπολογίας = φρονῶ, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῆ ἀπὸ διεξοδικὴν ἀπολογία. — αἰρῶ = καταδικάζω. — ἐὰν περ αἰρῆ = ἂν πράγματι ἔχη τὴν δύναμιν νὰ καταδικάζῃ. — καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας· ὅπως ὁ Παλαμήδης καὶ ὁ Αἴας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸ κερ. 33. — δεινὸν = φόβος. — μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ = μήπως τὸ καλὸν σταματήσῃ εἰς ἐμέ.— εἶτα = ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. — ἐπιτηδεύω = καταπιάνομαι, ἀσκῶ. — ὄτουτι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἔστιν = ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ (διὰ τοὺς ἄλλους) κάποια, ἔστω καὶ ἀσήμαντος ὠφέλεια.— ἄλλ' οὐ = καὶ ὄχι.— φαῦλος = κατώτερος ἄνθρωπος. — τῶν ἡμίθεων· ἡμίθειοι ἐκαλοῦντο ὄχι μόνον ἥρωες τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος τῶν γονέων εἶναι θεός— ὡς λ.χ. ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος—ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες τῶν μυθικῶν χρόνων καὶ μάλιστα οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τὰ τραϊκά.— παρὰ τὸ = ἐμπρὸς εἰς τὸ. — τὸ αἰσχροὺν = ὁ ἠθικὸς ἐξευτελισμὸς. — οὕτωςί πως· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τοὺς ὁμηρικὸς στίχους, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρῃ. Παρέλαβε δὲ τούτους ἐκ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Θέτιδος καὶ Ἀχιλλέως, ὅτε ἐκείνη μετέβη μετὰ τῶν Νηρηίδων πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ὀδυρομένου διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου

του Πατρόκλου. — **τιμωρῶ τινι τὰν φόνον** = ἐκδικουῖμαι τὸν φόνον τινός. — **τοι** = σοι. — **πότμος** = θάνατος. — **ὁ δέ** = ἐκεῖνος. — **κακὸς ὦν** = μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀνανδρίας. — **δίκην ἐπιτίθημί τινι** = τιμωρῶ τινά. — **ὁ ἀδικῶν** = ὁ αἷτιος τοῦ κακοῦ. — **κορωνίς ναῦς** = ἡ ἔχουσα ἄκρα κυρτὰ ναῦς, κυρίως δὲ τὴν πρύμνην ὅθεν = καμπυλοπρυμνος. — **ἄχθος** = βᾶρος. — **οὕτω γάρ· ὁ γάρ** αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀποκρίσιν: οὐδαμῶς. — **οὕτω ἔχει τῇ ἀληθείᾳ** = ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦτο. — **μένω** = μένω ἀκλόνητος.

17. **δεινὰ ἐργάζομαι** = διαπράττω ἀσυγχώρητον σφάλμα. — **ὕμεις**: διότι τοὺς δικαστὰς θεωρεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. — **ἐν Ποτειδαίᾳ...**, **Ἀμφιπόλει...**, **Δηλίῳ**: ἡ Ποτειδαία, πόλις τῆς Χαλκιδικῆς ἡερσονήσου ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαίμου, ὁ ὁποῖός συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην (Κασσάνδραν) μὲ τὴν στερεάν, ἀπεστάτησέ τῷ 432 ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ συνετάχθη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ δύο ἔτη παρεδόθη εἰς αὐτούς. Εἰς τὴν πολιορκίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπίσης μετὰ δεκαετίαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως — ἀθηναϊκῆς ἀποικίας καὶ αὐτῆς πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος. — ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσῃ ὁμοίως ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετέσχεν ἐπίσης ὁ Σωκράτης καὶ τῆς μάχης τοῦ Δηλίου (424 π.Χ.), ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Βοιωτίαν, πλησίον τῆς Τανάγρας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του. — **ὥσπερ καὶ ἄλλος τις** = ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — **δεῖν**: ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **τάττοντος** = ὅτε μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν. — **δέ**: πλεοναστικῶς. — **δοκεῖν γάρ...** — **ἃ οὐκ οἶδεν** — (τὸ γὰρ δοκεῖν ἑαυτῷ εἶναι σοφὸν) ἐστὶ **δοκεῖν εἰδέναι**, **ἃ οὐκ οἶδεν** — **οὐδ' εἰ τυγχάνει** — (οὐδεὶς οἶδεν, οὐ μόνον εἰ τυγχάνει μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ') **οὐδ' εἰ τυγχάνει**... — **αὕτη** = ἐκεῖνη. — **ἐπονείδιστος** = κατηραμένη. — **ἡ τοῦ οἶεσθαι εἰδέναι**: ἐπεξήγησις. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. — **ὅτι οὐκ εἰδώς**: ἐπεξέγησις. — **οὕτω** = δι' αὐτὸν τὸν λόγον. — **τῶν κακῶν**: νοεῖ τὴν ἀπείθειαν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ. — **ἃ** (— εἶ τινα) **μὴ οἶδα**: δηλ. τὸν θάνατον. — **τὴν ἀρχήν**: ἐπίρρ. = καθόλου. — **ἤδη** = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς. — **εἶ μοι εἶποιτε** = ἄν, ἐπα-

ναλαμβάνω... — ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ὧτε = ὑπὸ τὸν ὄρον νά.— ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει· δηλ. τῷ ἐλέγχῳ. — ἀσπάζομαι = ἀγαπῶ. — φιλιῶ τινά = ἔχω μέσα εἰς τὴν καρδιά μου κάποιον. — ἐνδείκνυμαι = ὑποδεικνύω τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. — ἄριστος ἀνδρῶν = ἐξοχώτατος. — εὐδόκιμος = φημισμένος. — ἰσχύς = ἡθικὴ ἐπιβολή, μεγαλειον. — φρόνησις = ἡ πνευματικὴ μόρφωσις. — μᾶλλον = τοσοῦτῳ μᾶλλον. — εἰμὶ ἐγγυτέρω τινὸς γένει = συγγενεύω πρὸς τινά περισσώτερον. — ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ = καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς ὀργανωμένης πολιτείας. — ταῦτα ἂν εἶη βλεβερά = τότε αὐτὰ (ἡ διδασκαλία μου) ἤμποροῦν νά χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιβλαβῆ. — οὐδὲν λέγω = ψευδολογῶ. — πρὸς ταῦτα = ὡς κατακλεῖδα (ὄλων) αὐτῶν.

18. οἷς = τούτοις, ἃ. — βοῶ = φωνάζω δυνατὰ, βάζω τίς φωνές. — θεμιτὸν = τὸ συγχωρημένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον. — μεντᾶν = μέντοι ἂν. — μέντοι = τὸ πολὺ πολὺ. — ἐξελαύνω = ἐξορίζω· ἡ δὲ ἐξορία ἦτο ἡ πρόσκαιρος ἢ ἰσόβιος (ἀειφυγία). — ἀτιμῶ = στερεῶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦτο ἡ γ εν ν ι κ ῆ ἢ κ α τ ᾶ π ρ ὸ σ τ α ξ ι ν, τουτέστιν ὄρισμένων μόνον. — που = ἐνδεχομένως. — πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι = κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολογοῦμαι. — ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν· ἐνν. ἀπολογοῦμαι = λέγω. — μὴ τι ἐξαμάρτητε· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ νοουμένου φοβούμενος. — ἡ δόσις = τὸ δῶρον (ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του). — τοῦ θεοῦ = ὕπερ ὁ θεὸς ἐδωρήσατο. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ πρόσκειμαι τῇ πόλει. — γελοιώτερον = κάπως ἀστεῖον, ὀλίγον ἀστεία παρομοίωσις. — πρόσκειμαι τῇ πόλει = εἶμαι κολλημένος ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν. — γενναῖος = εὐγενής, ἀπὸ καλὴν ράτσαν. — νωθέστερος = ὀλίγον τι νωθρός, δυσκίνητος. — ἐγείρομαι = ξυπνῶ. — μύωψ = ἀλογόμυια. — οἷον δὴ = ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως (τὴν ἀλογόμυιαν εἰς τὸ ἄλογον). — τοιοῦτόν τινά = μὲ τοιαύτην περίπου ἀποστολήν. — ὅς· ἀναφ. αἰτιολ. πρότασις = διότι καὶ ἐγώ. — πείθω = νουθετῶ. — ὄνειδιζω = ἐπιπλήττω. — προσκαθίζω = πηγαινῶ καὶ καθίζω πλησίον (τινός). — τάχα· πλεονασμὸς = ἴσως, εἶναι ἐνδεχόμενον. — ἂν· καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ (ἂν) ἀποκτείναιτε. — ἀχθόμενοι = ἐπειδὴ εἴσθε ἐξηρηθισμένοι (ἀπὸ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μου). — ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι = ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους σηκῶνομεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι μὲ τὸν ὕπνον εἰς τὰ μάτια. — κρούω = καταφέρω πλήγμα· ἐδῶ μεταφορικῶς = ἐπιβάλλω.

σκληρὰν τιμωρίαν. — **ῥαδίως** = μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν. — **τοιούτος οἶος** = τοιοῦτος, ὥστε. — **ἐνθένδε** = ἀπὸ τὸ ἐξῆς γεγονός. — **οὐκ ἀνθρωπίνῳ ἔοικεν** = δὲν ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γίνεται μὲ τοὺς (ἄλλους) ἀνθρώπους. — **τὰ ἑμαυτοῦ** = αἱ ἀτομικαὶ ὑποθέσεις μου. — **οἱ οἰκεῖοι** = ἡ οἰκογένειά μου. — **πράττω τὸ ὑμέτερον** = ἐξυπηρετῶ τὰ συμφέροντά σας. — **πείθοντα**· ἐνεστῶς τῆς προσπαθείας. — **μισθὸς** = ἀμοιβή. **οὕτω**· συναπτόν τῷ **ἀναισχύντως**. — **ἀπαναισχυντέω**. = ἰσχυρίζομαι μὲ ἀσύστολον, κυνικὸν θράσος.

19. ἰδίᾳ = κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίας μου. — **πολυπραγμονῶ** = ἀσχολοῦμαι μὲ πολλὰ ζητήματα (ἔπερ ὑπερβαίνει τὸ μέτρον καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ ἀποβαίνει ἄξιον κολασμοῦ). — **ἀναβαίνω εἰς τὸ πλῆθος** = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ πλῆθους ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας. — **θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον** ἐνν. σημεῖον. — **δαιμόνιος** = ὑπερφυσικός. — **ἐπικωμωδῶν** = γελοιοποιῶν, θέλων νὰ πωλήσῃ πνεῦμα, ὅπως οἱ κωμικοὶ ποιηταί· διότι ὁ Μέλητος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μήνυσιν ἔπαιζε μὲ τὰς λέξεις **θεοὺς - δαιμόνια** (οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ **δαιμόνια**...). — **γράφομαι ἐν τῇ γραφῇ** = ἀναφέρω εἰς τὴν μήνυσίν μου. — **φωνή τις** = ἐν εἶδος φωνῆς ἢ περιφημος αὐτῇ φωνῇ. — **τὸ δαιμόνιον**, ὅπως τὸ ὠνόμαζεν ὁ Σωκράτης, ἦτο προφανῶς διαίσθησις τις, ἢ ὅποια συνεκράτει τὸν Σ. ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς. — **ὅταν γένηται** = ὅταν ἐκδηλωθῇ, ὁμιλήσῃ. — **τὰ πολιτικὰ πράττω** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν πολιτικὴν. — **ἀπολώλη** = ἀπολώλειν. — **ὑμῖν** = τῷ πλῆθει ὑμῶν = εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δημοκρατικῶν συνελεύσεων ὑμῶν. — **γνησίως** = εὐσυνειδήτως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ κατωτέρω **τῷ ὄντι**. — **ἰδιωτεύω** = ζῶ μακρὰν τῆς πολιτικῆς. — **δημοσιεύω** = **πράττω τὰ τῆς πόλεως**.

20. ὑπεικάθοιμι ἄορ. β' τοῦ **ὑπείκω** = ὑποχωρῶ. — **φορτικόςος** = ὁ προκαλῶν τὴν δυσφορίαν. — **δικανικόςος** = ὁ χρησιμοποιοῦμενος ὑπὸ τῶν δικανικῶν ρητόρων διὰ λόγους ἐντυπωσιακοῦς· οἱ ἀγορεύοντες δηλ. πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπέφευγον συνήθως νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνέφερον δὲ γεγονότα ἄσχετα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, διὰ νὰ ἐξάρουν τὴν δρᾶσίν των εἰς τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον αὐτῶν (ἀποχῆ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐκπλήρωσις τῶν φορολογικῶν

καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων κλπ.). — **ἀρχὴν ἄρχω** = ἀναλαμβάνω ἀξίωμα, ὑπουργήμα. — **ἐβούλευσα**· τῷ 406 π.Χ. — **πρυτανεύουσα**· περὶ πρυτάνεων καὶ πρυτανευούσης φυλῆς ἴδε ἱστορίαν. — **τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας**· βραχυλογία· τὸ πλήρες = **τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας** (= ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐγένεν ἡ ναυμαχία)· νοεῖται ἡ ναυμαχία τῶν Ἀργινουσῶν, συστάδος νήσων παρὰ τὰ μικρασιαστικὰ παράλια ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Ἡ ναυμαχία διεξήχθη τῷ 406 π.Χ., μολονότι δὲ κατ' αὐτὴν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ διοικοῦντες τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον στρατηγοὶ, 8 τὸν ἀριθμὸν, εἰσήχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, « **ὅτι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς** », καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ὁ Σωκράτης ἦτο πρύτανις — ἴσως ἐπιστάτης, ἦτοι πρόεδρος τῶν πρυτάνεων — καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀκαμφίαν καὶ ἀφοβίαν ἐν τῇ προασπίσει τοῦ δικαίου. Τὰ τοῦ δραματικοῦ τούτου ἐπεισοδίου τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας παρηκολουθήσαμεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. Α', κεφ. 7). — **τάναντία ψηφίζομαι** = μειοψηφῶ. — **ἐνδείκνυμι** = μηνύω· **ἐνδειξις** ἐκαλεῖτο εἰδικώτερον ἢ ὑποβαλλομένη μήνυσις πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ἐναντίον πολίτου, τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος σύλληψις καὶ φυλάκισις. — **ἀπάγω** = ὄδηγῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν αὐτοφώρων ἀδικημάτων· ὁ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν νομικὴν πράξιν τῆς ἀπαγωγῆς συνελάμβανεν ὁ ἴδιος τὸν ἀδικοῦντα πολίτην καὶ ὠδήγει ἐνώπιον τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἄμέσως τὴν νόμιμον τιμωρίαν. — **ῥήτωρ** = πολιτικός. — **κελευόντων καὶ βούωντων = βοῆ κελευόντων**. — **δεσμὸς** = φυλάκισις. — **ὀλιγαρχία ἐγένετο**· τῷ 404· νοεῖται ἡ ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηναίων. — **πέμπτον αὐτὸν** = ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων ἄλλων. — **εἰς τὴν θόλον**· ἡ θόλος ἦτο θολωτὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὰς βορείους κλιτύς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ βουλευτηρίου· ἐπὶ τῆς δημοκρατίας συνήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ συνέτρωγον δαπάναις τῆς πόλεως οἱ πρυτάνεις· ἐπὶ τῶν τριάκοντα μετεβλήθη εἰς Κυβερνεῖον. Εἰς τὴν θόλον ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐστία τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκαίετο ἄσβεστον πῦρ. — **Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον**· ἐπιφανῆ δημοκρατικὸν « **καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα ἱκανὸν εἶναι, ἀδικοῦντα δ' οὐδέν** » κατὰ τὸν

Ξενοφῶντα.— οἶα δὴ... προσέττατον = τοιαύτας, ὡς γνωστόν, διαταγὰς ἐδίδον.— ἀναπίμπλημι αἰτιῶν = φορτώνω με κατηγορίας συνενοχῆς εἰς ἐγκλήματα.— εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν = ἂν δὲν εἶναι κάπως χονδροειδῆς (ὑπερβολικῆ) ἢ ἔκφρασις αὐτῆ.— οὐδ' ὄτιον = ποσῶς.— ἄδικον—ἀνόσιον = τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους—τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς θείους νόμους.— ἐκπλήττω = πτοῶ.— διὰ ταχέων κατελύθη· μετὰ ὀκτῶ μῆνας, ἤτοι τὸν Σ)βριον τοῦ 403 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων φυγάδων.

21. ἂν· εἰς τὸ διαγενέσθαι— διαγίγνομαι = ζῶ.— βοηθῶ τοῖς δικαίοις = ὑπερασπίζω τὸ δίκαιον.— πολλοῦ γε δεῖ. διαγενέσθαι με τοσάδε ἔτη.— οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος· ἔνν. διεγένετο, εἰ ἔπραττο τὰ δημόσια.— εἴ ποῦ τι ἔπραξα = ἂν εἰς καμμίαν περίστασιν διεχειρίσθην ἀρχὴν τινα.— ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι· ὑπονοεῖ τὸν Κριτίαν, τὸν αἰμοβορώτατον τῶν τριάκοντα, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τυχοδιώκτην πολιτικόν, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σωκράτους παρουσίαζον ὡς ζωντανὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας του, ἐπειδὴ ἐμαθήτευσαν πλησίον του εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των.— πράττω τὰ ἑμαυτοῦ = ἐκπληρῶ τὴν ἀποστολήν μου.— φθονῶ = ἀπαγορεύω, ἀποκλείω κινούμενος ἐκ ταπεινῶν ἐλατηρίων.— καὶ ἂν τις... λέγω = καὶ ἂν κανεὶς ἔχη τὴν διάθεσιν, ἀκούων ὅσα ἐγὼ λέγω, νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου.— τις· συναπτά τῷ τούτων (τῶν ἀνθρώπων).— ὑπέχω τὴν αἰτίαν = φέρω τὴν εὐθύνην.— ὦν· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = ἐφόσον.

22. ἀκηκόατε· κεφ 10.— ἐξεταζόμενοις = διὰ τὴν ἐξέτασιν, τὸν ἔλεγχον.— οὐκ ἀηδές· τὸ ἐξετάζειν.— καὶ παντὶ τρόπῳ· δηλ. με τὰς πτήσεις καὶ τοὺς κρωγμοὺς τῶν πτηνῶν (οἰωνοῖς), με τὰς φωνάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀοράτων ὄντων (φήμαις), με σημεῖα τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν κάτι, ὅπως λ.χ. τὰ φυσικὰ φαινόμενα (συμβόλοις) καὶ τέλος με τὰς θυσίας.— θεία μοῖρα = ἡ θεία πρόνοια.— καὶ ἄλλη θεία μοῖρα = καὶ ἄλλης φύσεως θέλησις τῆς θείας προνοίας.— εἰ δὲ μὴ· ἀντι εἶτε.— οἱ προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς.— μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι· τὰ ἀπαρέμφοτα ἐκ τοῦ χρῆν.— πάντως = πράγματι.— Κρίτων· θὰ τὸν γνωρίσωμεν εἰς τὸν ὀμώνυμον διάλογον.— Σφήττιος· ἐκ τοῦ δήμου Σφητοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυ-

λῆς· ἔκειτο κατὰ τὸ σημερινὸν Κορωπί. — **Αἰσχίνου**· τοῦ σωκρατικοῦ λεγομένου πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου του Αἰσχίνου τοῦ ῥήτορος. — **ἄλλοι τοίνυν οὗτοι** = ἐπὶ πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ (= οὗτοι). — **διατριβὴ** = ἀναστροφή. — **ἐκεῖνος**· δηλ. ὁ Θεόδωτος. — **οὐκ ἂν καταδηθείη**· ἔνν. **Νικοστράτου μὴ μου καταμαρτυρεῖν**. — **Ἀπολλόδωρος**· ἄλλος ἀφωσιωμένος μαθητῆς τοῦ Σωκράτους «τᾶλλα δ' εὐήθης», ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἰδικὴν του Ἀπολογίαν Σωκράτους. — **ἐγὼ παραχωρῶ**· ἔνν. **τοῦ ὕδατος** = ἐγὼ τοῦ δίδω αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τῶν ἀντιδικῶν ἔκλονε, ὡς εἶδομεν (σελ. 43), διὰ τῆς κλεψύδρας, οὐδεμία διακοπὴ ἐπετρέπετο. Ἐξαίρεσις ἐγένετο προκειμένου νὰ ἀναγνωσθοῦν νόμοι, νὰ γίνουιν μαρτυρικαὶ καταθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὁπότε ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος ὑπηρέτης ἐκράτει τὴν ροὴν τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας. Δὲν ἦτο ἐπίσης σπάνιον ὁ ὀμιλῶν διάδικος νὰ προκαλῆ τὸν ἀντιδικὸν νὰ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἦτο εἰς θέσιν, «ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι». — **τούτου**· τοῦ παρασχέσθαι μάρτυρας καταμαρτυροῦντας. — **λόγον ἔχουσι**· μὴπως δηλ. παρουσιάζοντο καὶ αὐτοὶ ὄντες διεφθαρμένοι.

23. εἶεν δὴ = ἄς εἶναι τέλος πάντων. — **ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ** = ἐνθυμηθεὶς, τί ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἀνάλογον περίστασιν. — **εἰ ὁ μὲν** = διότι αὐτὸς μὲν. — **ἀγωνίζομαι ἀγῶνα** = ἐμπλέκομαι εἰς δίκην. — **ἐδεήθη καὶ ἰκέτευσσε τοὺς δικαστὰς** κλπ. ταῦτα πάντα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηναίων. — **ἐλεοῦμαι** = προκαλῶ τὴν συμπάθειαν. — **ἄρα** = ὡς ἀποδεικνύουν τὰ πράγματα. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ὡς ἂν δόξαιμι** = ὅπως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς. — **ἐννοῶ** = λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μου, κάμνω σκέψεις. — **αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινα** = κινούμενος ἀπὸ ἐγωισμὸν λαμβάνω ἀπέναντί τινος ἐχθρικὴν στάσιν. — **αὐθαδέστερον**· τοῦ δέοντος. — **αὐτοῖς τούτοις** = ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν (λόγω τῆς στάσεώς μου). — **τίθεμαι ψῆφον** = δίδω τὴν ψῆφον μου. — **μετ' ὀργῆς** = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ὀργῆς, τοῦ πείσματός του. — **οὕτως** = ὑπ' αὐτὰς τὰς ψυχολογικὰς συνθήκας. — **ἀξιῶ** = πιστεύω. — **μὲν** = μὴν = τοῦλάχιστον. — **γάρ**· αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην φράσιν : καὶ ὀμιλῶ ὑποθετικῶς, διότι.. — **ἐπεικῆς** = φρόνιμος. — **καὶ οἰκεῖοι**· καὶ πρὸς τὸ ἔμοι καὶ ἐμοὶ οἰκεῖοι. — **αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ὀμήρου**· ἔν. ἔστι μοι = καὶ δι' ἐμὲ ἰσχύει ἀκριβῶς ὁ γνωστὸς στίχος τοῦ Ὀμήρου (Ὀδυσσ. τ.

162 κ.έ.). — πέτρα = βράχος (πέτρος = λίθος). — μειράκιον = παλληκάρι. — τρεῖς· ὁ μεγαλύτερος Λαμπροκλῆς καὶ οἱ νεώτεροι Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. — αὐθαδίζομαι = ἔχω ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν. — ἀτιμιάζω τινά = περιφρονῶ, δὲν λογαριάζω κάποιον. — δόξα = ὑπόληψις, ἀξιοπρέπεια. — καλόν ἐστι = εἶναι τιμητικόν. — τοῦτο τὸ ὄνομα· δηλ. τοῦ σοφοῦ. — ἀλλ' οὖν = τὸ γεγονὸς εἶναι. — δεδογμένον ἐστίν = κρατεῖ ἢ γνώμη. — οἱ δοκοῦντες ὑμῶν = ἐκεῖνοι ἀπὸ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἢ γνώμη. — τοιοῦτοι ἔσονται = θὰ παρουσιάζωνται μὲ τοιοῦτου εἶδους ἀδυναμίας (δηλ. νὰ ἰκετεύουν τοὺς δικαστάς). — θαυμάσιος = παράδοξος, ἀλλόκοτος. — ὥστ' ἂν ὑπολαβεῖν = ὥστ' ἂν τις ὑπολάβοι = ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν (= νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα) νὰ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν ἀντίληψιν. — Ἀθηναίων· διαιρετική. — ἐν ἀρχαῖς κ.λ.π. ὁ Σωκράτης προφανῶς ὑπαινίσσεται τὸν Περικλέα, ὁ ὅποιος, ὅπως μᾶς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Περικλέους, ὅτε ἡ σύζυγός του Ἀσπασία ἐδικάζετο ἐπὶ ἀσεβείᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐξελιπάρησε τοὺς δικαστάς διὰ τὴν ἀθώωσίν της «ἀφείς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα». — γὰρ = βεβαίως. — τιμαὶ = τιμητικαὶ θέσεις. — εἰσάγω τὰ ἔλεεινά ταῦτα δράματα = μεταφέρω (ἐκ τοῦ θεάτρου) εἰς τὰ δικαστήρια αὐτάς τὰς δραματικὰς σκηνάς, αἱ ὅποιαὶ προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν. — ἡσυχίαν ἄγω. = μένω ἤρεμος καὶ ἀτάραχος.

24. χωρὶς τῆς δόξης = ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γοήτρου τῆς πόλεως. — καταχαρίζομαι τὰ δίκαια = ἀπονέμω τὴν δικαιοσύνην χαριστικῶς ποδοπατῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου. — δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· συμφώνως πρὸς τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον, ὅστις ἔλεγε: «ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων γνώμη τῆ δικαιοτάτη καὶ οὔτε χάριτος ἕνεκ' οὔτ' ἔχθρας». — δίκαιος = ἠθικός. — ὄσιος = θεάρεστος. — μέντοι = ἴσα ἴσα. — πάντως = πρὸ πάντων. — φεύγω ὑπό τινος = διώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος. — εἰ πείθοιμι ὑμᾶς· ἔνν. καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. — πείθοιμι... βιαζοίμην· οἱ ἔνεστ. δηλοῦν τὴν προσπάθειαν. — ἀτεχνῶς· συναπτόεν τῷ κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ. — οὕτως ἔχει τὸ πᾶγμα· ὅτι δηλ. εἶναι ἄθεος. — ἐπιτρέπω = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκράτης περατώνει τὴν ἀπολογία του καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ προβαίνουν εἰς ψηφοφορίαν (**διαψήφισιν**) περὶ τῆς ἀθωότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς ὑπῆρξε καταδικαστικόν, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἐκάλεσε πρῶτον τὸν Μέλητον, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν εἶχε προτείνει διὰ τὸν Σωκράτη· μετὰ τοῦτον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Σωκράτη, διὰ νὰ ὀρίσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἔκρινεν ἄξιον ἑαυτόν. Διότι προκειμένου περὶ ὑποθέσεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ εἶδος τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κατηγοροῦ ἀντιπροὔτεινεν ὁ κατηγορούμενος ἰδικὴν του (**ἀγῶν τιμητός**). Φαίνεται δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ποινῶν μόνον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῶν.

25. τὸ μὴ ἀγανακτεῖν = ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἀγανακτῶ = εἰς τὸ νὰ μὴ με κατέχη ἀγανάκτησις. — **συμβάλλομαι** = συντελῶ. — **τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀθωωτικῶν ψήφων. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν κατεδικάσθη διὰ ψήφων 281 ἐπὶ συνόλου 501. — **οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι**· ἐνν. **τὸν ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = ὅτι θὰ παρουσιασθῇ τόσον μικρὰ ἢ διαφορὰ. — **παρὰ πολὺ** = πολὺ μεγάλη. — **εἰ μετέπεσον** = ἂν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν ἀθωωτικὴν κάλπην ἢ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὡς ἐξῆς· εἰς τὸ δικαστήριον ἐτοποθετοῦντο δύο καθίσκοι (εἶδος κληρωτῶν), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο **κύριος** — προωρίζετο διὰ τὰς ἀθωωτικὰς ψήφους. — ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐκαλεῖτο **ἄκυρος** — ὑπεδέχετο τὰς ἀκύρους διὰ τὸν κατηγορούμενον ψήφους, διὰ τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἢ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ πλειονοψηφία. Εἰς ἑκάτερον τῶν καθίσκων τούτων ἐρρίπτον οἱ δικασταὶ ἀνά μίαν ψῆφον ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παραδιδομένων δύο· ἦσαν δ' αἱ ψῆφοι αὗται χαλκᾶ δισκάρια, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὸ κέντρον κάθετον ἄξονα, **τὸν αὐλίσκον**, ὅστις ἐξεῖχε καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ δισκαρίου καὶ αἱ μὲν καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἔφερον τὸν αὐλίσκον διάτρητον (**ψῆφος τετραπημένη**), αἱ δὲ ἀθωωτικαὶ πλήρη (**ψῆφος πλήρης**). Οὕτως

ἐπροστατεύετο τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας, διότι δὲν ἐγένετο ἀντιληπτόν, ποίαν ψῆφον ἔρριπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καδίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον. — **Μέλητον μὲν οὖν καὶ νῦν ἀποπέφευγα** = τὸ βάρος πάντως τῆς κατηγορίας τοῦ Μελήτου τὸ ἔχω ἀποσεισεί ἐκ τῶν ὤμων μου καὶ τώρα ἀκόμη. — **ὄφλισκάνω** = καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον. — **μεταλαμβάνω** = παίρνω μὲ τὸ μέρος μου. — **τὸ πέμπτον τῶν ψήφων**· διότι, ἂν κατανεμηθοῦν αἱ 281 ψῆφοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκρίθη ἔνοχος ὁ Σωκράτης, εἰς τοὺς τρεῖς κατηγορούς, εἰς τὸν Μέλητον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε 100. Κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ὅμως, ὅταν ὁ κατήγορος δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῦ δικαστηρίου, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν.

26. τιμῶμαί τινί τινος· ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ = προτείνω διὰ τινά τι· ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐλέγετο **τιμῶμαι ἢ ἀντιτιμῶμαι ἑμαυτῷ τινος**. — **ὕμιν** = διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω, νὰ γίνῃ τὸ κέφι σας. — **τῆς ἀξίας**· ἔνν. ποινηῆς. — **ἀποτίνω** = πληρώνω πρόστιμον. — **ὁ τι μαθῶν** = τί μαθῶν, διότι τί ἔβαλα μὲ τὸν νοῦν μου. — **οἰκονομία** = διοίκησις τοῦ οἴκου, τὸ σπίτι, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον. — **δημηγορία** = ἡ πολιτικὴ. — **καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ ἀκόμη... — **ξυνωμοσῖαι** = πολιτικοὶ σύλλογοι. — **στάσις** = στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος. — **ἐπιεικῆς** = ἀξιοπρεπής. — **ἐνταῦθα** = εἰς αὐτὰ (χρηματισμόν, στρατηγίας κλπ.). — **οἶ** = ὅπου, ποῦ. — **μηδενὸς τῶν ἑαυτοῦ**· δηλ. τῶν ὑλικῶν συμφερόντων του. — **ἑμαυτοῦ ἐπιμελοῦμαι** = φροντίζω διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτιώσιν μου. — **αὐτῆς τῆς πόλεως** = αὐτῶν τῶν πολιτῶν, — **τιμᾶσθαι** ἔνν. ἑμαυτῶ. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ἄγω σχολὴν** = εὐκαιρῶ. — **παρακέλευσις** = ἡ καθοδήγησις πρὸς τὴν ἀρετὴν. — **οὕτως ὡς** = τόσον, ὅσον, **πρυτανεῖον**· κεφ. 20. — **(θόλος)**. **ἵππων**· δηλ. τῶν ἵπποδρομιῶν. — **ξυνωρίς** = ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων. — **ζεῦγος** = τέθριππον ἄρμα. — **νενίκηκεν Ὀλυμπιασιν**· εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ὄχι μόνον οἱ πρυτάνεις (κεφ. 20), ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέφερον ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν ἢ προσέδιδον εἰς αὐτὴν αἴγλην καὶ δόξαν, ὡς οἱ Ὀλυμπιονεῖκα.

27. ὥσπερ· ἔνν. ἐδόκουν, ὅτε ἔλεγον. — **ἀντιβόλησις** = παράκλη-

σις (βλ. κεφ. 23). — τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον = τὸ πρᾶγμα (δηλ. τὸ τιμᾶσθαι τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως) δὲν ἔχει οὕτω (τουτέστι δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν). — ἐκὼν εἶναι = ἐκουσίως, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν μου. — διειλέγμεθα· εἰς τὴν κυρίως ἀπολογία (κεφ. 10 - 24). — ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις· ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Σπάρτην καὶ γενικῶς εἰς ὅλας τὰς δωρικὰς πόλεις. — μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πᾶσα διαδικασίᾳ ὤφειλε νὰ περαιωθῇ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἔφσεις δὲ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως δὲν ἐπετρέπετο. — ἀπολύομαι = ἀνατρέπω. — τί δείσας· ἔνν. ἀδικήσω ἐμαυτὸν κλπ. — ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων· συμφορμὸς δύο συντάξεων : ἔλωμαί (τι) τούτων, ἃ εὖ οἶδ' ὅτι κακά ἐστὶ καὶ ἔλωμαί τι τῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, (= εἶμαι βέβαιος), κακῶν ὄντων. — δεσμὸς = φυλάκισις. — τοῖς ἔνδεκα· οἱ ἔνδεκα ἦσαν ἄρχοντες κληρωτοί, εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς ὡς ἐνδέκατος· ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, ἔργον δὲ εἶχον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, δηλ. τὴν μεταγωγὴν τῶν καταδικαζομένων εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὴν φρούρησιν καὶ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Εἶχον ἐπίσης καὶ δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ παραπτωμάτων, διὰ τὰ ὅποια ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλουν καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. — δέομαι - δοῦμαι = εἶμαι ἐγκάθειρτος. — ἀλλὰ δὴ = ἀλλὰ μήπως ἐπὶ τέλους. — φιλοψυχία = ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ σαρκίον. — πολίτης = συμπολίτης. — διατριβὴ = φιλοσοφικαὶ ἀσχολαίαι. — βαρύτεραι... ἐπιφθονώτεραι· ἢ ὅσον ἐνεργεῖν αὐτάς. — βαρὺς = ἐνοχλητικὸς. — ἐπιφθονος = μισητὸς. — ἄρα = φυσικά. — καλός· μετ' εἰρωνείας. — ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι = περιπλανῶμαι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην. — ἐξελαύνομαι = ἀπελαύνομαι. — δι' αὐτοὺς τούτους· ἐκ φόβου μήπως διαφθαροῦν πλησίον του.

28. σιγῶν δέ... ἐξελθὼν ζῆν· ἡ πλοκὴ = ἐξελθὼν δ' ὑμῖν (δοτ. χαριστ.). οὐχ οἶός τ' ἔσει ζῆν σιγῶν καὶ ἡσυχίαν ἄγων. — τοῦτο· δηλ. τὸ σιγᾶν καὶ ἡσυχίαν ἄγειν. — καὶ τῶν ἄλλων = καὶ περὶ τῶν ἄλλων. — ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτι. — τὰ δέ = τὸ δέ (κεφ. 27). — ἅμα = ἐπίσης, μετ' τὴν σειρᾶν μου. — νῦν δέ· ἔνν. οὐ δύναμαι χρημάτων τιμῆσασθαι. — μνᾶν· κεφ. 4. — αὐτοὶ δέ· ἔνν. φασὶν (ἐκ τοῦ κελεύουσιν).

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεξάγεται νέα ψηφοφορία ἐπὶ τῶν δύο ποινῶν, αἱ ὅποιαί προετάθησαν παρὰ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον· διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας τὸ δικαστήριον ἀπεδέχθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μελήτου ποινὴν τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ Σωκράτης ἐπαφελόμενος τὸν ὀλίγον χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπηττεῖτο διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία καὶ τὴν περαιώσιν τῶν ἀπαραιτήτων διατυπώσεων πρὸς παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἕνδεκα, ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς δικαστάς.

29. οὐ πολλοῦ ἔνεκα χρόνου = διότι δὲν μὲ ἀφήσατε νὰ ζήσω ὀλίγα χρόνια ἀκόμῃ. — **ὄνομα ἔχω** = βγάζω κακὸν ὄνομα, δυσφημοῦμαι. — **πόρρω ἐστὶ τοῦ βίου** = ἔχει προχωρήσει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀφετηρίαν τῆς ζωῆς. — **τοῦτο**· δηλ. ὅτι ὄνομα καὶ αἰτίαν ἔξετε. — **λόγοι** = ἐπιχειρήματα. — **ἀλίσκομαι** = ; (κεφ. 16). — **ἅπαντα ποιῶ καὶ λέγω** = χρησιμοποιοῦν κάθε μέσον. — **δίκη** = καταδίκη. — **τόλμα** = θράσος. — **τότε**· δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολογίας. — **ἐκείνως**· κατόπιν παρακλήσεων καὶ ἰκεσιῶν καὶ θρήνων καὶ ἀναβάσεως τέχνων καὶ γυναικός. — **ἀλλὰ**· ἐνν. σκοπεῖσθε. — **δεινός** = γεμᾶτος ζωῆν, ἀκμαῖος. — **δξὺς** = εὐκίνητος. — **ὄφλισκάνω δίκην θανάτου** = καταδικάζομαι εἰς θάνατον. — **ἐμμένω τῷ τιμήματι** = μένω μὲ τὴν ποιήν μου. — **μετριῶς** = ὀρθῶς.

30. τὸ μετὰ τοῦτο = τὸ μέλλον. — **χρησμοφῶ** = κάμνω προφητικὴν ἀποκάλυψιν. Κατὰ τὰς παλαιὰς δοξασίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ζωῆς. — **ἢ οἶαν** = ἢ τοιαύτην, οἶαν. — **τὸ δὲ** = ἀλλά. — **πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται** = αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ διαφορετικαί. — **κατέχω** = συγκρατῶ. — **χαλεπός** = ἐνοχλητικός. — **ἐπέχω** = ἐμποδίζω. — **τινά** = ἄλλους τινάς. — **ἢ ἀπαλλαγὴ** = ἡ μέθοδος τῆς ἀπαλλαγῆς. — **δυνατός** = ἀποτελεσματικός. — **καλός** = τίμιος, ἠθικός. — **κολούω** = ἐμποδίζω. — **ἀπαλλάττομαι** = σᾶς ἀφήνω ὑγίαν, σᾶς ἀποχαιρετίζω.

31. τὸ γεγονός πρᾶγμα = τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης. — οἱ ἄρχοντες· δηλ. ὁ ἄρχων βασιλεύς, ὅστις ἔπρεπε νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὰ οἰκεῖα μητρῶα τὴν ἀπόφασιν, καὶ οἱ ἔνδεκα. — οἷ = ἐκεῖσε, οἷ.— ἀλλὰ παραμείνατε = ἐμπρὸς λοιπὸν παραμείνατε. — διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους = νὰ συζητήσωμεν μεταξύ μας μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν μύθων· ὑπαινιγμὸς ὑποδηλῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ μύθου καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ πάνθεον τῶν ἡρώων. — τὸ ξυμβεβηκὸς = τὸ πάθημα, ἡ περιπέτεια. — τί ποτε νοεῖ = ποῖαν σημασίαν ἔχει τέλος πάντων. — ὦ ἄνδρες δικασταί· πρώτην φοράν ἐδῶ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὴν λέξιν δικασταί — ὁ Μέλητος κατὰ τὴν στιχομυθίαν του πρὸς τὸν Σωκράτη τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δικαστὰς (κεφ. 14), — διότι μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἔδωκαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθροωτικὴν ψῆφον, κρίνει ἀξιόους τοῦ τίτλου τοῦ δικαστοῦ ἐν συνειδήσει, ὅτι μόνον αὐτοὶ ἀπένειμαν τὸ δίκαιον. — μαντικὴ = προφητικὴ φωνή. — πυκνή... ἦν = συχνὰ πυκνὰ ἠκούετο. — ἐναντιουμένη· ἡ μετοχὴ συναπτεῖα τῷ ἦν. — ἔωθεν = πρώϊ. — πολλαχοῦ = εἰς πολλὰς περιστάσεις. — λέγοντα μεταξύ = εἰς τὸ μέσον τῆς ὀμιλίας μου, ἐκεῖ πού ὀμιλοῦσα. — περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν = κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. — οὐκ ἔσθ' ὅπως = καθόλου. — οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ = ἀσφαλῶς. — ἀγαθὸν τι πράττω = ἀποκομίζω κέρδος τι.

32. ἐννοῶ = ἐξετάζω καὶ ἀποσαφῶ. — τῆδε = καὶ ἀπὸ τῆς ἐξῆς πλευρᾶς. — αὐτό· δηλ. ὁ θάνατος. — οἶον μὴδὲν εἶναι = τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον μὴδὲν εἶναι = ἐν εἶδος ἀνυπαρξίας. — κατὰ τὰ λεγόμενα· ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκον, ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον μεταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην ἢ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων ἢ τὸν Τάρταρον. — μεταβολή... τοῦ τόπου = ἀλλαγὴ τοῦ τόπου διαμονῆς. — τοῦ ἐνθένδε = τοῦ ἐνθάδε. — καὶ εἶτε = καὶ λοιπὸν εἰάν μὲν. — αἰσθησίς ἐστιν· ὑποκείμενον ὁ θάνατος. — εἴ τινα ἐκλεξάμενον... εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν· ἡ πλοκὴ = εἰ δέοι εἰπεῖν τινα σκεψάμενον, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα... καὶ ἀντιπαραθέντα τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου... ταύτη τῇ νυκτί, πόσας..., οἶμαι εὐρεῖν ἂν αὐτὸν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά... εὐαριθμήτους ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ

νύκτας.—**ἀντιπαρατίθημί τινι** = συγκρίνω πρὸς τι.—**καταδαρθάνω** = κατακλίνομαι, κοιμῶμαι.—**μὴ ὅτι** = ὄχι μόνον.—**ιδιώτης** κοινὸς ἄνθρωπος.—**εὐαρίθμητος** = ὀλιγοστός, ὁ μετρούμενος εἰς τὰ δάκτυλα.—**ὁ πᾶς χρόνος** = ὀλόκληρος ἡ αἰωνιότης.—**οὕτω δὴ** = ὑπ' αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις.—**ἄρα** = τάχα.—**Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς.** υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης· ὁ Μίνως ἐβασίλευσε τῆς Κρήτης καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σοφὸς καὶ δίκαιος νομοθέτης· ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του ἀνὰ πᾶν ἕνατον ἔτος ἐνεπνέετο ὑπ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας του. Λόγω τῆς δικαιοσύνης του ἔγινε μετὰ θάνατον, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφός του Ῥαδάμανθυς, κριτὴς τῶν ἐν Ἄδῃ νεκρῶν.—**Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος.** ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ἐθαυμάζετο, ὡς ὁ Μίνως, διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε καὶ αὐτὸς μετὰ θάνατον δικαστὴς εἰς τὸν Ἄδην· ὁ δεῦτερος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσίνας Κελεοῦ, ἔγινε νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, καθιερώσας τὴν λατρείαν τῶν θεῶν καὶ γενικῶς ἠθικὴν τάξιν εἰς τὴν κοινωνίαν.—**καὶ ἄλλοι ὄσοι** = καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὄσοι.—**φαῦλος** = ἀσήμαντος, ἄσχημος.—**Ὀρφεύς, Μουσαῖος, Ἡσίοδος·** ὁ Ὀρφεύς καὶ ὁ Μουσαῖος ἦσαν θρησκευτικαὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοί· ἔζησαν κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς προομηρικὸς χρόνους. Ὁ Ἡσίοδος εἶναι περισσότερον ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀκμάσας τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ. Ἐυσστηματοποίησε τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ ἔπους του, τῆς **Θεογονίας**, καὶ ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δι' ἄλλου ποιήματος, τῶν **Ἔργων καὶ ἡμερῶν.**—**ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ'** = πόσα θὰ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ κανεὶς.—**ἐπεὶ** = καὶ γάρ.—**ἔμοιγε καὶ αὐτῷ** = δι' ἐμὲ ἴσα ἴσα.—**Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι.** καὶ οἱ δύο ἀναφερόμενοι ἥρωες τοῦ τρωικοῦ πολέμου ἀπέθανον ἀπὸ ἄδικον κρίσιν. Ὁ Παλαμῆδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, θαυμαστός ἥρωας καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ διὰ τὴν σοφίαν του, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεώς, ὅτι εὕρισκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Τρῶας καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ. Ὁ Αἴας πάλιν, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμῖνος Τελαμῶνος, ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἀχιλλέα Ἀχαιοίς, ἐπειδὴ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του ἡδικημένον, διότι τὰ ὅπλα τοῦ φονευθέντος Ἀχιλλεὺς δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀλλ' εἰς τὸν Ὀδυσσεά, ἠτύοκτόνησε.—**οὐκ ἂν ἀγῆς εἶη.** ἀνακόλουθος ἐπανάληψις τοῦ **θαυμαστή ἂν εἶη.**—**καὶ δὴ τὸ μέγιστον.** ἐνν. ἐστὶ τόδε (δηλ. διάγειν ἐξε-

τάζοντα και έρευνώντα). **Σίσυφον**. ό Σίσυφος, βασιλεύς τής 'Εφύρης (Κορίνθου) κατά τόν "Όμηρον, ήτο ό πανουργότατος τών ανθρώπων τής έποχής του. Διά τόν λόγον τουτόν κατεδικάσθη μετά θάνατον νά κυλίη πρός τήν κορυφήν του έν "Αδη όρους μέγαν λίθον, τόν όποϊον όμως δέν κατώρθωνε νά αναβιβάση έως εκεϊ επάνω· μόλις έπλησίαζεν εις τό τέρμα, του διεφευγε και έκυλίετο εις τούς πρόποδας του όρους.—**άμήχανον εύδαιμονίας**=έξαιρετική εύτυχία.—**τούτου ένεκα**. δηλ. του εξετάζειν.

33. και έν τι τουτό διανοείσθαι άληθές=και μία μόνη σκέψις νά κυριαρχή εις τούς στοχασμούς σας, σκέψις ανταποκρινομένη εις τήν άλήθειαν.—**τά πράγματα**=ή τύχη.—**τά έμά**=ή λύσις τήν όποιαν έλαβεν ή υπόθεσις μου.—**άπό του αυτομάτου**=τυχαίως.—**πράγματα**=αί ταλαιπωρίαί, τά βάσανα τής ζωής.—**ού ταύτη τή διανοία κατεψηφίζοντό μου**=δέν μου έδωκαν τήν καταδικαστικήν ψήφον, διότι είχον τας ιδικάς μου αντίληψεις περι θανάτου.—**μέντοι**. δηλ. παρά τήν έχθρότητα, τήν όποιαν τρέφουν πρός έμέ.—**πρότερον**=περισσότερον.—**δίκαια πεπονθώς έσομαι ύφ' ύμων**=θα έχω τύχει δικαίας ανταποδόσεως εκ μέρους ύμων (λόγω τών σωφρονιστικων μαθημάτων πρός τούς υιούς του).—**άλλά γάρ**. βραχυλογία· τό πλήρες=**άλλά παύομαι και γάρ**.

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
Κ Ρ Ι Τ Ω Ν

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1968

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ

ΕΡΕΥΝΑ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ θανατικαὶ ποιναὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξετελοῦντο ἀμέσως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Σωκράτους ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνεβλήθη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ. Τὴν προηγουμένην τῆς δίκης συνέβη νὰ εἶναι ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν Δῆλον τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηῶν. Θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπίαν τῆς πόλεως, τοὺς θεωροῦς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μάιον. Συμφώνως ὅμως πρὸς παλαιὰν συνθήειαν, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐκτελεσθῇ θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἕνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖον λόγῳ τρικυμίας ἐβράδυνεν νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ πρότερον. Εἰς ἐκ τῶν φίλων του τούτων ἦτο ὁ γνωστὸς ἤδη εἰς ἡμᾶς (Ἀπολογ. κεφ. 22 καὶ 28) Κρίτων, πλούσιος Ἀθηναῖος, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους. Ὁ Κρίτων λοιπὸν οὗτος καὶ προηγουμένως εἶχε προτρέψει κατ' ἐπανάληψιν τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ καὶ τῶρα, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πλοῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔσπευσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ δεσμωτήριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν πρότασίν του. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν συνάντησιν διεξάγεται ὁ παρῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἐξελεθῶν ὁ Κρίτων διηγεῖται εἰς τοὺς συνηθροισμένους καὶ ἀναμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας ἀποπέρας του μαθητάς. Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν ὁμώνυμον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται ὑψίστης σημασίας ἠθικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἰδέαι.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Η επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας είναι μια διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το επίπεδο των μαθητών, το είδος του μαθήματος, οι διαθέσιμες πόροι και οι ανάγκες της τάξης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αξιολογήσει προσεκτικά τις επιλογές του, ώστε να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μάθηση και ανάπτυξη των μαθητών. Η επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας είναι μια διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το επίπεδο των μαθητών, το είδος του μαθήματος, οι διαθέσιμες πόροι και οι ανάγκες της τάξης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αξιολογήσει προσεκτικά τις επιλογές του, ώστε να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μάθηση και ανάπτυξη των μαθητών.

Η επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας είναι μια διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το επίπεδο των μαθητών, το είδος του μαθήματος, οι διαθέσιμες πόροι και οι ανάγκες της τάξης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αξιολογήσει προσεκτικά τις επιλογές του, ώστε να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μάθηση και ανάπτυξη των μαθητών. Η επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας είναι μια διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το επίπεδο των μαθητών, το είδος του μαθήματος, οι διαθέσιμες πόροι και οι ανάγκες της τάξης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αξιολογήσει προσεκτικά τις επιλογές του, ώστε να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μάθηση και ανάπτυξη των μαθητών.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝ

(Ἡ ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΕΟΥ, ΗΘΙΚΟΣ)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

1. ΣΩ. Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν ;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα ;

ΚΡ. Ὅρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμοτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι ;

ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι.

ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι ;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἠδέως καθεύδεις. καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἡδιστὴ διάγοις. καὶ πολλάκις μὲν δῆσε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυνὶ παρεστῶσιν ξυμφορᾷ, ὡς βραδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις

ζυμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἢ ἡλικία μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρουσίᾳ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρὸς ἀφιῆσαι ;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλὰ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἀνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην ; ἢ τὸ πλοῖον ἀφιῆται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με ;

ΚΡ. Οὐ τοι δὴ ἀφιῆται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν, ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

2. ΣΩ. Ἀλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω, οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει ;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἐρῶ. τῇ γάρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας. τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐόρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τιμὴν οὐκ ἐγεῖραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον ;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν. ὦ Σώκρατες,

ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο.

ΚΡ. Ἀτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργὲς μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι. ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐ μία ξυμφορὰ ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερηῖσθαι τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μῆποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τ' ὦν σε σφάζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμεληῖσαι. καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἶη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἄλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραῆχθαι, ὥσπερ ἂνπραχθῆ.

ΚΡ. Ἄλλ' ὄραξ δὴ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἰοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐὰν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὠφελον, ὦ Κρίτων, οἰοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἰοί τ' ἦσαν καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἂν εἶχε. νῦν δ' οὐδέτερα οἰοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιούσι δὲ τοῦτο, ὅ τι ἂν τύχῃσι.

4. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω. τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι. ἄρα γε μὴ ἐμοῦ προμηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μῆ, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχῃσι ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἕασον αὐτὸ χαίρειν. ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοι ἐσμεν σώσαν-

τές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καί, ἐὰν δέη, ἔτι τοῦτου μείζω. ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖ.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μῆτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τὰργυρίον ἐστίν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄραξ τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν. εἷς δὲ καὶ κερκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος. ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ, ὥστε, ὅπερ λέγω, μῆτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμης σαυτὸν σῶσαι, μῆτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθῶν, ὃ τι χρῶο σαυτῷ. πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε. ἐὰν δὲ βούλη εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

5. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι. καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοὶ ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχῆσει καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὃ τι ἂν τύχῃ, τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων, οἷάπερ εἴωθε γίνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρῆ ποιεῖσθαι παιῖδας ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δὲ μοι δοκεῖς τὰ βραθυμότατα αἰρεῖσθαι· χρῆ δέ,

ἄπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι. ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρία τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπραῆχθαι, καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον ὡς εἰσῆλθεν ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὡσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἶόν τε ὄν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρῷ ἢ σοί τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλεύου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεύσθαι. μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπραῆχθαι. εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖ.

6. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος εἴη. εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα· σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτος, οἶος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἤδη ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι καὶ τοὺς αὐτοὺς πρесеβεύω καὶ τιμῶ, οὔσπερ καὶ πρότερον. ὦν ἂν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοὶ ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύνάμις ὡσπερ παιῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμούς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά ; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λό-

γον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ. ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς ; ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέψασθαι, ὧ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δέ πως, ὡς ἐγῶμαι, ἐκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δεοὶ τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μὴ· τοῦτο πρὸς θεῶν, ὧ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι ; σὺ γάρ, ὅσα γε ἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακρούει ἢ παροῦσα ξυμφορὰ· σκόπει δὴ· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρῆ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ, τί φῆς ; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται ;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μὴ ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων ;

ΚΡ. Πῶς δ' οὐ ;

7. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο ; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνω καὶ ψόγω καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν ;

ΚΡ. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἧ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῆ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαίοντι μᾶλλον ἢ ἡ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις.

✠ ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται ;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο ; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος ;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τἄλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα δίωμεν, καὶ δῆ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἔστι, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτὴν ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους ; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο ;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ✠

8. ΣΩ. Φέρε δῆ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν διεφθαρμένου αὐτοῦ ; ἔστι δὲ που τοῦτο τὸ σῶμα. ἢ οὐχί ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος ;

ΚΡ. Ούδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὃ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν ; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκείνο, ὃ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν ;

ΚΡ. Ούδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον ;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ τι ὁ ἐπαίων περὶ δικαίων καὶ ἀδικίων, ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτη οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύναι.

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον. καὶ τόνδε αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταυτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει ;

ΚΡ. Μένει.

9. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειραῖσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον. καὶ ἐὰν μὲν φαίνεται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῷμεν. ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥαδίως ἀπο-

κτινύντων και αναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἱοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτόεν ἢ ἢ ὅπερ νῦν δὲ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελούντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιῶντες. κἂν φαινώμεθα ἄδिका αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐδέη ὑπολογίζεσθαι οὕτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὀτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὅρα δέ, τί δρῶμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ γαθέ, κοινῇ καὶ εἴ πη ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοι πείσομαι. εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρῆ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι. ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαι σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐὰν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη

ΚΡ. Ἄλλὰ πειράσομαι.

10. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὐ ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη ; — ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο — ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμένα εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες ; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἶτε μή, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἶτε καὶ πραότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ

κακὸν καὶ αἰσχροὺν τυγχάνει ὄν παντὶ τρόπῳ ; φαμέν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ ; κακουργεῖν δεῖ, ὧ Κρίτων, ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὧ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὅρα, ὧ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῆς. οἶδα γάρ, ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλευμάτα. σκόπει δὲ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοὶ καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς ; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὲ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πό-

τερον ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ δίκαια ὄντα ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον ;

ΚΡ. Ποιητέον.

11. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει· ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινας ποιούμεν, καὶ ταῦτα οὐς ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσαμεν δίκαιους οὖσιν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὧδε σκόπει· εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· « εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν ; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούτους τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος ; ἢ δοκεῖ σοι οἶδόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἣ αἰγερόμεναι δίκαια μηδὲν ἰσχύουσι, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀκυροί τε γίνονται καὶ διαφθείρονται ; » τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ρήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡδίκηκε γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν ; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν ;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι. « ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὁμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοὶ ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἢ πόλις δικάζῃ ; » εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι « ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ

ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι ; οὐ πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε ; φράσον οὖν τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν ; » « οὐ μέμφομαι », φαίην ἄν. « ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ἣ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης ; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν ; » « καλῶς », φαίην ἄν. « Εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχεις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν, ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι ; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν καὶ ἄττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἷε δίκαιον εἶναι ; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἴ σοι ὦν ἐτύγχανεν, ὥστε, ἄπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά ; πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐὰν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ αὖ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος ; ἢ οὕτως εἴ σοφός, ὥστε λέληθέ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπέχειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἃ ἂν κελύη, καὶ πάσχειν, ἐὰν τι προστάτῃ παθεῖν

ήσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγη τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἤττον τὴν πατρίδα ; » τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ; ἀληθῆ λέγεις τοὺς νόμους ἢ οὐ ;

ΚΡ. "Εμοίγε δοκεῖ.

13. ΣΩ. « Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες », φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, « εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γὰρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἴοι τε ἤμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορευόμεν τῷ ἐξουσίαν πεποιημέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ἃ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ. ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμέν τοῦτον ὁμολογημέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιήσῃ ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῆ φαμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὔσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιούμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν,

ἂ ἄν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ ».

14. «Ταύταις δὴ φαμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἂ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα». εἰ οὖν ἐγὼ εἴπομι· «διὰ τί δὴ;» ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὠμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν· φαῖεν γὰρ ἂν, ὅτι «Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μὴ σοι διαφερόντως ἤρεσκε, καὶ οὐτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶσε, εἰ μὴ ποι στρατεύσομενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἤμεν καὶ ἡ ἡμέτερα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἡροῦ καὶ ὠμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως, ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμῆσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ἡροῦ, ὡς ἐφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτε ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνηθῆκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὠμολογηκῆναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ'

οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ»). τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ;
ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν ;

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. «Ἄλλο τι οὖν», ἂν φαῖεν, «ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευέσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοι ἀπιέναι, εἰ μὴ ἡρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι, σὺ δὲ οὔτε Λακεδαίμονα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδῆμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροί· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίνα γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὁμολογημένοις ; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών ».

15. «Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύσουσί γέ σου οἱ ἐπιτηδείοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε — εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέραι — πολέμιος ἦξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καί, ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέψονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστι, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξει τὰς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν

τούς κοσμιωτάτους ; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται ; ἢ πλησιάσεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος ; — τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες, ἢ οὔσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι ; καὶ οὐκ οἶει ἄσχημον ὄν φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα ; οἶεσθαί γε χρὴ ἄλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν τύπων ἀπαρεῖς, ἢ ξεῖς δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἴσως ἂν ἠδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβών, ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἶκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχρῶς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ ; ἴσως, ἂν μὴ τινα λυπῆς· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ· ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων — τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλία, ὡσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκῶς εἰς Θετταλίαν ; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται ; ἀλλὰ δὴ τῶν παιδῶν ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύῃς ; τί δὲ ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσωσιν ; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύονται, μὴ ξυνόντος σοῦ αὐτοῖς ; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἂν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἂν δὲ εἰς Ἄδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται ; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἔστι τῶν σοι φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἶεσθαί γε χρὴ ».

16. « Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τρο-

φεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὔδὲ δικαιότερον οὔδὲ ὀσιώτερον, οὔδὲ ἄλλω τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένω ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἡδίκημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίης, οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλὰ ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχυρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουρήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἄδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέχονται, εἰδότες, ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς ».

17. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὐτῇ ἢ ἡχῇ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς, ὅμως μέντοι εἴ τι οἶει πλέον ποιήσῃν, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝΑ

1. **τηνικάδε** = τοιαύτην ὥραν, τόσον πρῶί. — **ἔτι** = πλέον. — **πάνυ μὲν οὖν** = καὶ πολὺ μάλιστα, βεβαιότατα. — **πηνίκα μάλιστα** = ποία ὥρα περίπου. — **ῥθρος**· ἐκαλεῖτο ῥθρος ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς αὐγῆς. — **βαθὺς** λέγεται ὁ ῥθρος, ὁ ὁποῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα, ἢ βαθειὰ αὐγή, ὅπως λέγομεν σημερον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. — **ὅπως ἠθέλησε**· ἀπορεῖ ὁ Σωκράτης πῶς ἐπετράπη ἢ εἴσοδος εἰς τὸν Κρίτωνα, διότι τὸ δεσμοτήριον δὲν ἦνοιγε πρῶί. — **ὑπακούω**· ἐπὶ θυρωροῦ = ἀποκρίνομαι εἰς τὸ κτύπημα καὶ ἀνοίγω τὴν θύραν. — **ξυνήθης** = σχετικός, γνωστός. — **διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν**· ὁ Κρίτων πολλάκις ἐπεσεκέφη τὸ δεσμοτήριον κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰρημένα (σ. 69). — **καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ**· ὁ πρῶτος καὶ συνδέει τὸ ξυνήθης ἐστὶ καὶ εὐεργέτηται, ὁ δεῦτερος εἶναι ἐπιδοτικός οὐ μόνον συνήθης ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτηται = προσέτι καί... — **ἄρτι** = ταύτην τὴν στιγμήν. — **ἐπεικῶς πάλαι** = ἀρκετὰ πρὸ πολλοῦ, ἔχω κάμποσιν ὥραν πού ἦλθα. — **εἶτα**· ἐπὶ ἐρωτήσεως δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν = καὶ ὕστερα. — **ἐπεγείρω** = ἐξυπνίζω (διὰ τινα σκοπόν). — **οὐδ' αὐτός** = οὐδ' ἐγὼ αὐτός. — **οὐ μὰ τὸν Δία... οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον**. . . ὅχι μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἠθελον νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην — εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι —, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσω καὶ εἰς σέ. — **αἰσθάνομαι** = βλέπω. — **ὡς**· εἰδικός. — **δη** = ἤδη. — **τρόπος** = τάξις, τὴν ὁποίαν τηρεῖ κανεὶς εἰς τὸν βίον του, χαρακτήρ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Σ. ἦτο εὐθυμός. — **ὡς ραδίως αὐτὴν καὶ πρᾶως φέρεις**. ἐπεξήγησις εἰς τὴν γεν. τοῦ τρόπου. — **πλημμελὲς** = ἀνάρμοστον. — **ἀγανακτεῖν**· ὑποκ. τινὰ ἢ ἐμέ. — **τηλικούτον ὄντα**· ὁ Σωκράτης ἦτο τότε 70 ἐτῶν. — **ἀλίσκομαι** = περιπίπτω. — **οὐδέν**. ἐπίρρ. = οὐδόλως. — **ἐπιλύεται ἢ ἡλικία** = ἐμποδίζει ἢ ἡλικία. — **τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν**· εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ ἐπιλύεται = ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτοῦν. — **τύχη**· μέση λέξις σημαίνουσα εὐτυ-

χίαν καὶ δυστυχίαν.— ἔστι ταῦτα· ἔνν. ἀληθῆ.—ἀλλὰ τί δὴ.. ἀφί-
 ξαι· ἐπανέρχεται εἰς τὰ προηγούμενα=ἀλλὰ (διὰ τὸ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ
 προκείμενον) διατὶ τέλος πάντων ἔχεις ἔλθει.—χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν·
 συνωνυμία.— χαλεπὸς = δυσάρεστος.— φέρων· ἔνν. ἀφῆγμαί.— ἐπι-
 τήδειοι = φίλοι· ἀλλαχοῦ λέγονται ἐταῖροι, γνώριμοι, συνόντες.—
 ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι· τὸ πλήρες = ἐν τοῖς φέρουσι
 βαρέως ἐγὼ βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.— τίνα ταύτην· δηλ. φέ-
 ρεις· τὸ πλήρες. τίς ἐστὶν αὕτη ἢ ἀγγελία, ἣν φέρεις.—τὸ πλοῖον·
 ἢ Δηλιάς ναῦς, ἢ ὁποῖα ἐστέλλετο κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ τῶν ἐπι-
 σήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν Δηλιαστῶν.— οὐ τοι = ὄχι βέ-
 βαια.— δῆ = ἡδῆ.— (δοκεῖ) μὲν = (δοκεῖ) μὴν = ἀσφαλῶς.— ἐξ
 ὧν = ἐκ τούτων ἅ..—ἦκοντες ἀπὸ Σουνίου· εἰς τὴν εὐλίμενον
 παραλίαν τοῦ Σουνίου εἶχε καταπλεύσει τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου, ἐμποδιζό-
 μενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων νὰ κατευθυνθῆ εἰς Πειραιᾶ.

2. τύχη ἀγαθῆ = ἡ ὥρα ἢ καλή.— ταύτη· ἐπίρρ. = οὕτως.—
 γὰρ = βεβαίως.— που = ἂν δὲν ἀπατῶμαι.— γέ τοι δὴ = βεβαίως.—
 οἱ τούτων κύριοι· δηλ. οἱ ἔνδεκα (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27).— τῆς
 ἐπιούσης ἡμέρας· ἔννοεῖ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κρί-
 των εἶπε δις τῆμερον. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διελέγοντο,
 ἦτο ὄρθρος βαθύς καὶ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη ἢ ἡμέρα, ὁ Σωκράτης
 ὀρθῶς τὴν ὠνόμασεν ἐπιούσαν.— τῆς ἐτέρας· ἦτοι τὴν ἐπομένην.—
 ταύτης τῆς νυκτός· γενικὴ τοῦ χρόνου.—κινδυνεύεις· μετ' ἀπα-
 ρεμφάτου=φαίνεται.— ἐν καιρῷ τινι· τὸ τινι πρὸς ἐπίτασιν = εἰς
 πολὺ κατάλληλον ὥραν.— καλῆ - εὐειδής· τὸ πρῶτον γενικώτερον
 (=μὲ ὥραϊον παρουσιαστικόν) τοῦ δευτέρου, τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ
 τοῦ προσώπου μόνον. λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα· ὡς παρ' ἡμῖν τὸ λευ-
 κὸν θεωρεῖται χρῶμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς χαρᾶς δηλωτικόν, οὕτω
 καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ λευκὸν ἦτο σύμβολον ἀγνότητος καὶ ἀγίο-
 τητος.—καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ἢ μὲν κλησις ἦτο τὸ «ὦ Σώκρα-
 τες», ὁ δὲ λόγος ὁ παρατιθέμενος ὀμηρικὸς στίχος «ἦματι κλπ.»).—
 ἦματι κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο· ὁ στίχος οὗτος ἔχει
 ληφθῆ ἐκ τῆς Ἰλιάδος (I 363), ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπειλεῖ, ὅτι θὰ
 ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Τροίας. Εὐστόχως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὰς
 λέξεις τοῦ Ἀχιλλέως, μέλλοντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, περὶ
 τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅστις πρόκειται ν' ἀποδημήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν,

ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πατρίς.— Φθίην ἐρίβωλον. αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως, τιθεμένη παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄνευ προθέσεως.— ἐρίβωλος καὶ ἐριβῶλαξ = εὐφορος.— ἄτοπον = παράδοξον.— ἐναργῆς = φανερός.— μὲν οὖν = καὶ ὁμως, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε.

3. λίαν γε (ἐναργῆς) = καὶ πολὺ μάλιστα.— **ὦ δαιμόνιε**· ἐπὶ προσφωνήσεων φιλικῶν = θαμάσιε.— **ἔτι καὶ νῦν πείθου**.. ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ Κρίτων κατέβαλε καὶ πρότερον προσπαθείας νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' αὐταὶ ἀπέβησαν ἄκαρποι.— **χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερησθαι** = πρὸς τὸ ἔστερησθαι σοῦ.-- **ἀμελῆσαι**. ἐνν. τούτου.— **δόξα** = γνώμη.— **ἡμῶν προθυμουμένων**· ἐνν. ἐξάγειν = **εἰ καὶ ἡμεῖς ἤμεν πρόθυμοι**. ἐννοεῖ ὁ Κρίτων καὶ τοὺς συμμαθητάς του Σιμμίαν καὶ Κέβητα, ἴσως καὶ ἄλλους.— **ὦ μακάριε Κρίτων**. φιλόφρων προσφώνησις = καλέ μου Κρίτων, καλότυχε...— **οἱ ἐπιεικέστατοι** = οἱ χρηστότατοι (ἂν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλούς, τὸν ὄχλον).— **ἡγήσονται... οὕτω πεπραχθαι, ὥσπερ ἂνπραχθῆ** = θὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν πράξιν μας τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτηρισμόν. Ἡ ἐννοια τῶν λόγων εἶναι, ὅτι ἡ γνώμη τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων θὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι καὶ αὐτοὶ θὰ θεωρήσουν μὲν, ὅτι ἐπράχθησαν καλῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν καλῶς, τοῦναντίον δὲ θὰ θεωρήσουν, ὅτι ἐπράχθησαν αἰσχυρῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν αἰσχυρῶς.— **αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνὶ** ≠ ἡ ἰδική σου περίπτωσις τώρα πιστοποιεῖ.— **ἐν αὐτοῖς** = ἐνώπιον αὐτῶν.— **εἰ γὰρ ὄφελον... οἰοί τε εἶναι** = μακάρι νὰ ἤμποροῦσαν.— **νῦν δὲ οὐδέτερα οἰοί τε** = ἐνν. εἰσὶν ἐξεργάζεσθαι.— **οὔτε γὰρ φρόνιμον** κλπ. ὁ Σωκράτης ἐθεώρει ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν τὴν φρόνησιν, τῶν δὲ κακῶν τὴν ἀφροσύνην· ἐκ τούτων δὲ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται οἱ πολλοί· ὁ δὲ θάνατος, τὸν ὅποιον ἔχουν τὴν δύναμιν οὔτοι νὰ ἐπιβάλουν, δὲν εἶναι κατ' αὐτὸν μέγα κακόν.

4. προμηθεόμαι· μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς = λαμβάνω πρόνοιαν, ἐνδιαφέρομαι.— **οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχουσιν**. πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην πάντα ἄλλον πολίτην ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν δικαστῶν ἦτο δύσκολος ὁ διαφωτισμὸς των περὶ τῆς ἀθρότητας ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρτάτο

ἀπὸ τὴν ρητορικὴν δεινότητα τοῦ κατηγοροῦ, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλῆς, οὐδ' ὁ ἀθωότατος, ὅτι θὰ διεύφρευγε τὴν καταδίκην. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐδημιουργήθη εἰς τὰς Ἀθήνας πλῆθος συκοφαντῶν, οἱ ὅποιοι ἐξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες, ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγουν εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπάρκτω ἐγκλήματι· διὸ οἱ πολῖται ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειάν των παρὰ τῶν συκοφαντῶν τούτων ἀντὶ χρημάτων.— **ἐκκλέπτω** = κρυφίως ἐξάγω, φυγαδεύω.— **οὐσία** = περιουσία.— **ἄλλο τι παθεῖν**. δηλ. φυλάκισιν, ἐξορίαν, θάνατον.— **ἔασον αὐτὸ χαίρειν**. δηλ. τὸ φοβεῖσθαι = ἀφησέ το νὰ πάῃ εἰς τὸ καλὸ, μὴ τὸ βάζης καθόλου εἰς τὸ μυαλό σου.— **ἡμεῖς δίκαιοί ἐσμεν**· ἡ προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου = **δίκαιόν ἐστὶν ἡμᾶς σώσαντας... -- καὶ ταῦτα... καὶ ἄλλα πολλὰ**· διὰ μὲν τοῦ ταῦτα ὑποδηλοῦνται τὰ ῥήματα, διὰ δὲ τοῦ ἄλλα πολλὰ τὰ ἄλλα κωλύματα, τὰ ὅποια ὁ Σωκράτης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀπολογία.— **ὡς εὐτελεῖς** = πόσον μικροπρεπεῖς.— **ἐπ' αὐτοὺς** = πρὸς τὸ διαφθεῖραι αὐτοὺς = διὰ νὰ βουλλώσωμεν τὸ στόμα των.— **ξένοι οὔτοι**· τὸ οὔτοι ὡσεὶ νὰ ἦσαν παρόντες καὶ τοὺς ἐδείκνυε = νά...— **ἐπ' αὐτὸ τοῦτο**· ἐπὶ τό: ἐξαγαγεῖν σε ἐνθένδε.— **Σιμμίας καὶ Κέβης**. ἀμφοτέροι ἦσαν Θηβαῖοι φίλοι καὶ ἀκροαταὶ τοῦ Σωκράτους.— **μήτε ἀποκάμης σαυτὸν σώσαι**. ἀποκάμνω ὡς καὶ παρ' ἡμῶν = ἀπὸ τὸν κόπον παύω νὰ κάμνω τι = διστάζω.— **ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ**· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 27.— **δυσχερές μοι γίννεται τι** = μὲ δυσκολεύει τι.— **ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις... ὅτι χρῶο σαυτῶ**· εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ἀνωτέρω **ὃ ἔλεγες...** = ὅτι δὲν θὰ ἤξευρες, τί νὰ κάμης τὸν ἑαυτόν σου, τί νὰ γίνης.— **ἀγαπῶ τινα** = περιβάλλω τινὰ μὲ σεβασμόν.— **ξένοι**. οὕτω καλοῦνται φίλοι ἄλλοδαποὶ, τῶν ὁποίων καθῆκον ἦτο νὰ ξενίζωσι τὸν ξένον των ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν χώραν των, νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων του καὶ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβριος.

5. οὐδὲ δίκαιον... σαυτὸν προδοῦναι. ἡ σύνταξις: **δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον πρᾶγμα ἐπιχειρεῖν σαυτὸν προδοῦναι**.— **προδίδωμι ἑμαυτὸν** = παραδίδω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς θανάτωσιν.— **ἐξὸν σωθῆναι** = εἰ καὶ ἔξιστί σοι σωθῆναι.— **διαφθεῖρω** = ἐξοντώνω.— **τοὺς υἱεῖς**. ἴδε Ἀπολ. κεφ. 23.— **οἰχήσει καταλιπῶν** = θὰ τοὺς ἀφήσῃ καὶ θὰ φύγῃς παράκαιρα.— τὸ

σὸν μέρος = ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ.—**ὃ τι ἂν τύχῳσι, τοῦτο πράξουσι** = θὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν, τὴν ὁποῖαν θὰ τοὺς παρασκευάζῃ ἢ τύχῃ = θὰ ἀκολουθήσουν τὴν φορὰν τῆς τύχης· τὸ **πράξουσι**, ἂν καὶ εἶναι μεταβατικόν, ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀμεταβ. (= θὰ εὐρίσκωνται εἰς τοιαύτην κατάστασιν).— **περὶ τοὺς ὄρφανούς**· ἦτοι οἱ παῖδες τοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του μὲν θὰ ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὁποῖαν θὰ ἐκληροδοτεῖ εἰς αὐτοὺς ὁ Σ., ἦτο ἀσήμαντος (πόση;).— **ῥαθυμότατα** = ἀναπαυτικώτατα. — **ταῦτα αἰρεῖσθαι**· τὸ ὑποκ. τινά, — **ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σέ** = ὅλη ἡ ἀφορῶσά σε ὑπόθεσις (δηλ. τὰ κατωτέρω : ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, ἡ διεξαγωγή της καὶ τὸ τέλος).— **ὡς εἰσῆλθεν** = ὅτι... — **ὡς ἐγένετο** = ὅπως... — **ὁ ἀγὼν τῆς δίκης** = ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης.— **καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τοῦτί... δοκεῖν** = καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο δά, δηλ. τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὁ κόσμος.— **ὥσπερ κατάגעλως τῆς πράξεως** = τὸ κορύφωμα τρόπου τινὰ τῆς γελοιοποιήσεως τοῦ ὅλου δράματος.— **κακία** = ἀμέλεια, κακοῤριζικιά.— **διαπεφευγέναι**. ὑποκ. **τὴν σωτηρίαν σου**.— **εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν** = ἂν ἀξίζαμεν κάτι.— **ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχροῦ ἦ** = ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι κακά, προσάπτουν καὶ ὀνειδος, ἠθικὴν ἔκπτωσιν.— **μία δὲ βουλή** (ἔστω)· ἐνν. **ποιεῖν ἃ ἐγὼ λέγω**.— **οὐκέτι οἶόν τε**. πάντα ταῦτα πράττεσθαι.

6. ἡ προθυμία σου = ὁ πρὸς σωτηρίαν μου ζῆλός σου.— **ἀξία** ἐνν. **ἐστί**.— **εἰ δὲ μή...** ἐνν. **εἴη ἡ προθυμία σου μετὰ τινος ὀρθότητος, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα** (ἐστί), **ὅσῳ μείζων** (ἐστί).— **χαλεπὸς** = ὁ δυσσοικονόμητος, ὁ δυσκόλως ἱκανοποιούμενος.— **τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ** = ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ψυχικοῦ μου βίου νὰ μὴ ὑπακούω εἰς κανὲν ἄλλο παρὰ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Τὰ ἐμὰ εἶναι τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἐγὼ μου δὲν περιλαμβάνεται δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μέρη εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως διηρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπόν, ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ.— **ἐκβάλλω** = ἀπορρίπτω, στέλλω περίπατον, ὅπως λέγομεν σήμερον.— **τύχῃ**. κεφ. 1.— **οὐ μὴ ξυχωρήσω**. μέλλ = δὲν θὰ πεισθῶ, δὲν θὰ ἐνδώσω.— **οὐδ' ἂν πλείω...** **ἡμᾶς μορμολύττηται**· τὸ πλείω σύστοιχος αἰτ., τὸ δὲ ἡμᾶς ἀντικείμε-

νον.—**μορμολύττομαι**· ἀποθ. = ἐκφοβῶ διὰ τῆς ἐκφωνήσεως **Μορμώ**· ἡ δὲ Μορμώ ἦτο μυθικὸν τέρας, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γραῖαι καὶ μητέρες ἐτρόμαζαν τὰ παιδιὰ.—**ἐπιπέμπω** = ἐπισείω.—**μετριώτατα** = ὀρθότατα.—**ἀναλαμβάνω** = ἀναθεωρῶ τι καταλειφθὲν πρότερον· ἐδῶ τὸ **καταλειφθὲν** εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κετέληγον κατὰ τὰς συζητήσεις των πρὸ τῆς συμφορᾶς, **ἀνάληψις** δὲ ἡ ἀνασκόπησις αὐτῶν, ἂν ἦσαν ὀρθὰ ἢ ὄχι.— **ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου** = ὅτι μάτην, τοῦ κάκου, διὰ νὰ γίνεταί συζήτησις. Τὸ **ἔνεκα λόγου** εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ μάτην, ἡ δὲ φράσις « ὁ λόγος ἐγένετο ἔνεκα λόγου » εἶναι λογοπαίγνιον γενόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τῆς λέξεως λόγος.— **ὡς ἀληθῶς** = τῇ ἀληθείᾳ, πράγματι.— **ἐπισκοπέομαι** = ἐξετάζω.— **ὦδε ἔχω**· ἀνωτέρω.—**ἦδε ἡ τύχη γέγονε** = ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκομαι.—**ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν** = ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι λέγουν τι ἄξιον λόγου.— **ὅσα γε τάνθρώπεια** = καθ' ὅσον δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους (κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ὑγιῆς συνήθως δὲν ἀποθνήσκει τὴν ἐπομένην).— **οὐκ ἂν σε παρακρούει** = δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ παρασύρῃ εἰς παραλογισμούς.— **δόξα** = δοξασιά.

7. φέρε δὴ = ἔλα τώρα.— **τὰ τοιαῦτα**. δηλ. τὰ ἐπόμενα.— **γυμναζόμενος**. ἐπεξήγησις.— **τοῦτο πράττων** = ἔχων τοῦτο ὡς κύριον ἔργον.— **ατρός**· ὅστις καθώριζε τοὺς ὅρους τῆς διαίτης καὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν γυμναζομένων.— **παιδοτρίβης** διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν τέχνην τοῦ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια· οὗτος ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη, τί ἕκαστος ἔπρεπε νὰ πράττῃ καὶ εἰς τί νὰ ἀσκήται ἀναλόγως τῆς ὑγείας καὶ τῶν δυνάμεών του.— **ἐπιστάτης** = ὁ ὠρισμένος νὰ ἐπιστατῇ ἐπὶ τινος ἔργου, ὁ ἐπιμελητής.— **ἐπαῖω** = εἶμαι βαθὺς γνώστης.— **ἔστι ταῦτα**· ἔνν. ἀληθῆ.— **εἶεν**. ἐπίρρ. = ἄς εἶναι, ἕως ἐδῶ καλά.— **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ.— **πῶς γὰρ οὐ**. δηλ. πείσεται κακόν.— **ποῖ τείνει** = ποῦ ἄγει (εἰς φθορὰν ἢ εἰς ὄλεθρον), ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ.— **καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος**. δηλ. τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν (ἀναφέρεται).— **δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα. τοῦτο γὰρ διόλλυσιν**· εἶναι ἡ ἀπόκρισις εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνωτέρω συνθέτου ἐρωτήματος.— **οὕτως**· ἔνν. ἔχει.— **διέρχομαι** = ἀναφέρω λεπτομερῶς.— **ᾧ** = τούτῳ γάρ· **ἐγίγνετο... ἀπώλλυτο**· ὁ λέγων μεταθέτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ παρελθόν

καὶ θεωρεῖ τὸ συζητούμενον ἐν τῷ παρόντι ζήτημα ὡς γνώμην πρότερον ἐπιδοκιμασθεῖσαν. Δύναται δὲ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὅλον ὡς ἐξῆς: ὁ τῷ μὲν δικαίῳ εὐρίσκετο βέλτιον γιγνόμενον, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον.

8. τὸ ὑγιεινόν... τὸ νοσῶδες· ἀντὶ τῶν ἀφηρημένων (πρβλ. καὶ κατωτέρω «τὸ ἀδικον... τὸ δίκαιον»).—**που** = ἂν δὲν ἀπατώμαι.—**μοχθηρὸς** = ἐλεεινός, ἄθλιος.—**διεφθαρμένος** = ἐξηντλημένος.—**λωβάομαι** = βλάπτω.—**ὀνίνημι** = ὠφελῶ.—**φραῦλος** = πρόστυχος, μικρᾶς ἀξίας.—**ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων** = ὅ,τι δήποτε εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς μας· εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ψυχὴ.—**περὶ ὃ ἦ τε... ἐστὶ** = μὲ τὸ ὅποῖον ἔχει σχέσιν.—**οὐδαμῶς** = κατ' οὐδένα τρόπον (νομιζομεν αὐτὸ εὐτελέστερον).—**τίμιος** = πολῦτιμος.—**πολύ γε**· ἐνν. τιμιώτερον.—**ὦ βέλτιστε** = φίλτατέ μου.—**ἡμᾶς** = περὶ ἡμῶν.—**ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια**· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολλοὺς = ὁ εἷς καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ἡ λέξις ἀλήθεια ἔχει ἐδῶ τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρεται συνήθως παρὰ Πλάτωνι· σημαίνει δηλ. τὴν καθαυτὸ πραγματικότητα, τὸν θεόν.—**ταύτη**—κατὰ τοῦτο, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.—**εἰσηγοῦμαι** = προτείνω.—**ἀλλὰ μὲν δή... οἰοί τέ εἰσιν**· εἶναι ἐπανάληψις τοῦ λόγου τοῦ Κρίτωνος (ἴδ. ἄνωτέρω κεφ. 3) περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολλῶν.—**ἀποκτίννυμι** = ἀποκτείνω.—**οὗτος ὁ λόγος**· δηλ. ὅσα εἶπομεν τώρα συζητοῦντες περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης εἶναι ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἄλλοτε εἶπομεν.—**ἀλλὰ μένει** = μάλιστα ἔχει ἀκόμη ἰσχύν· ὁ ἀλλὰ ἐν τῷ διαλόγῳ ἔχει συνήθως παραχωρητικὴν ἐέννοιαν.

9. ἐκ τῶν ὁμολογουμένων = σύμφωνα πρὸς ὅσα ὁμολογήσαμεν.—**ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις** = αἱ σκέψεις δέ, ἄς σὺ λέγεις.—**μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ἦ**· κατὰ παράλειψιν τοῦ ρήματος ὄρα.—**ὡς ἀληθῶς** = ἀληθέστατα, εἰς τὴν πραγματικότητα.—**σκέμμα** = σκέψις.—**ῥαδίως** = ἐπιπολαίως, μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν.—**καὶ ἀναβίωσκομένων γ' ἂν = καὶ τούτων, οἱ ἀνεβιώσκοντο γ' ἂν**· **ἀναβίωσκομαι** = ἀναζῶ· ἐδῶ μεταβ. = ἐπανεφέρω εἰς τὴν ζωὴν.—**οὐδενὶ ξὺν νῶ** = σὺν οὐδενὶ νῶ = ῥαδίως.—**ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ** = ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτως ἐπιβάλλει· ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταῦτόν τῳ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν.—**μὴ οὐδέν**

ἄλλο σκεπτέον ἤ· ὡς ἀνωτέρω παρελείφθη τὸ ρῆμα **ὄρα**.—**καὶ αὐτοὶ**=**καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ** (δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι).—**ἐξάγοντες** = συν-εργοῦντες εἰς τὴν ἐξαγωγήν, φυγάδευσίν μου.—**ἐξαγόμενοι ἀντὶ ἐξαγόμενος**, διότι μόνος ἐξαγόμενος θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης.—**κὰν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι** = καὶ ἐὰν φαινώμεθα, ὅτι αὐτὰ, ἃ ἐργαζόμεθα, εἰσὶν ἄδικα.—**μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι·** κατὰ παράλειψιν, ὡς ἀνωτέρω τοῦ ρήματος **ὄρα** = (πρόσεχε), μήπως δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν.—**τί δρῶμεν** = τί χρὴ δρᾶν.—**πη** = εἰς κανὲν σημεῖον τοῦ λόγου μου.—**ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε πράττειν ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος·** ὑποκ. τοῦ πράττειν ἐγὼ = διότι ἐγὼ μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ νὰ σὲ πείσω νὰ πράττω ταῦτα (νὰ σεβασθῶ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου) καὶ ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν σου (νὰ τὰ πράττω).—**σοι** = κατὰ τὴν κρίσιν σου.—**ἦ** = ὅπως.—**μάλιστα** = ἀκριβῶς.

10. ἐκκεχυμένοι εἰσι = ἐκκέχυνται τῆς μνήμης = ἔχουν λησμονηθῆ.—**ἄρα** = ὡς φαίνεται.—**ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες** = δὲν ἐνοήσαμεν, ὅτι δὲν διαφέρομεν καθόλου ἀπὸ παιδιὰ (τὰ ὅποια ὅ,τι δέχονται τὴν μίαν στιγμὴν ἀρνοῦνται τὴν ἄλλην).—**παντὸς μᾶλλον** = περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀναντιρρήτως.—**ἡμῖν** = ὑφ' ἡμῶν.—**ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται·** οἱ παλαιοὶ εἶχον τὴν γνώμην **τοὺς μὲν φίλους εὖ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, ἢ ἄλλως τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀνιᾶν·** μόνον ὁ Σωκράτης, πρωτοπόρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ «ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν..., καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς», ἤχθη εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ διδάγματος «**οὐ δεῖ ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον**».—**ἀντικαουργέω** = ἀνταποδίδω τὸ κακόν.—**καθομολογέω** = παραδέχομαι.—**δόξα** = πεποιθήσις.—**οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ·** δηλ. μεταξὺ τῶν πρεσβευόντων τὸ «μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπῳ μὴδένα κακῶς ποιεῖν» καὶ τῶν ἀποδεχομένων τὸ «τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς».—**οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή** = δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, σύμπτωσις ἀντιλήψεων.—**κοινωνεῖς·** ἐνν. τῆς βουλῆς=συμμερίζεσαι τὰς ιδέας αὐτάς.—**ξυνδοκεῖ σοι** = συμφωνεῖς μὲ τὰς ιδέας αὐτάς.—**τῆς ἀρχῆς** = τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς συζητήσεως, δηλ. ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος κλπ.—**εἰ πη ἄλλη δέδοκται** = ἂν ἔχῃς ἄλλην τινὰ γνώμην.

—**Δίκαια ὄντα**. συναπτέον πρὸς τὸ ποιητέον ὡς ἐξῆς: ἃ ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ (= τινί); ἐπεὶ δίκαιά ἐστι, ποιητέον ἢ ἑξαπατητέον;—**ἑξαπατητέον**· ἔνν. ἐν τούτοις.

11. ἐκ τούτων = συμφώνως πρὸς αὐτὰ (τὰ ὁμολογούμενα).—**ἀθρέω** = βλέπω μετὰ προχοχῆς, προσέχω,— **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα.—**οὓς ἥκιστα δεῖ**. δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα. — **ἀποδιδράσκειν**· ἐπιφέρει τὴν πρότασιν **εἴθ' ὅπως δεῖ** (= οἰαδήποτε ἄλλη λέξει) κλπ., διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν κακὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποδιδράσκειν, τὸ ὁποῖον ἐλέγγοτο ἐπὶ δούλων.— **ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ... ἐπιστάντες ἔροινο**. αἱ μετοχαὶ δὲν συνδέονται, διότι τὸ ἐλθόντες διορίζει χρονικῶς τὸ ἐπιστάντες· τὸ δὲ ἐπιστάντες τὸ ἔροινο.— **τὸ κοινόν** = τὸ δημόσιον.—**ἄλλο τι**· ἔνν. διανοεῖ.—**εἶναι τὴν πόλιν καὶ μὴ ἀνατετράφθαι** = νὰ στέρχῃ ὀρθία ἢ πόλις καὶ νὰ μὴ ἀνατραπῆ, νὰ διατηρηθῆ καὶ νὰ μὴ διαλυθῆ.— **γενόμεναι δίκαι** = ἐκδικασθεῖσαι δίκαι, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων.— **ἄλλως τε καὶ** = καὶ μάλιστα... (μετὰ τινος εἰρωνείας διὰ τοὺς ρήτορας). Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ καταργηθῆ νόμος τις κατὰ πρότασιν πολίτου, ὠρίζοντο ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ῥήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου, οἱ ὁποῖοι ἀγορεύοντες δημοσίᾳ ὑπεστήριζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ἀντικρούοντες τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ εἰσηγουμένου τὴν κατάργησιν αὐτοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν δίκην λοιπὸν αὐτὴν τοῦ ὑπάρχοντος νόμου εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἀνεπτύσσετο πολλὴ ρητορικὴ δεξιότηχία ἐξ ἀφοτέρων τῶν μερίδων, τῆς κατηγορούσης καὶ τῆς υπεραπολογουμένης τοῦ νόμου.— **ἀπολλυμένου** = ὁ ὁποῖος κινδυνεύει νὰ καταλυθῆ.— **κυρία** = ἔγκυρος.— **ὅτι ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς**. βραχυλογία· τὸ πλήρες : ὅτι ἐπεχειροῦμεν ἀπολέσαι τοὺς νόμους δικαίως· ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις.

12. τί οὖν· ἔνν. ἐροῦμεν.—**ἦ**· ἐπίρρ. = ἀλήθεια; καὶ **ταῦτα**· ἀναφέρεται εἰς τὸ νόημα τῆς προτάσεως «ἡδίκη γάρ...»· δηλ. ἂν κρίνης τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου δικαίαν, νὰ τὴν θεωρῆς ἔγκυρον καὶ σεβαστὴν, εἰ δὲ μὴ ἄκυρον καὶ ἐπομένως ἀξίαν καταφρονήσεως.— **φέρε γάρ**. ἔνν. **εἶπέ** = ἔλα λοιπὸν εἶπέ.— **ἐγκαλῶ τινί τι** = ἀποδίδω εἰς τινὰ κατηγορίαν διὰ τι.— **καὶ δι' ἡμῶν**. ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός.— **φυτεύω**· ἢ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φυτῶν = γεννῶ.— **τοῖς περὶ τοὺς γάμους** = οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς γάμους, κανονίζουν τὰ τῶν γάμων· οἱ νό-

μοι οὔτοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοί, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρρῦθμιζον τὰ τῶν γάμων, διὰ τὸ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐπακλόουθα αὐτῶν.— **τροφὴν καὶ παιδείαν** = τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν· οἱ νόμοι οὔτοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωτικοί, εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι οὐδεὶς ἐλεύθερος Ἀθηναῖος πολίτης ἐξετέλει τὰ πρὸς τὰ τέκνα του καθήκοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως αὐτοῦ βουλήσεως.— **ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ**· διὰ τῆς πρώτης ἐδῆλουν οἱ ἀρχαῖοι ὀλόκληρον τὴν διανοητικὴν παιδείαν, διὰ τῆς δευτέρας δὲ τὴν σωματικὴν.— **εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον ἐξ Ἰσου** = ὅτι εἶναι ἐξ Ἰσου κατανεμημένον τὸ δίκαιον εἰς σέ...=ὅτι ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα.— **ἄρα** = τάχα, ὡς φαίνεται.— **ἢ οὕτως εἶ σοφός** = ἢ τόση εἶναι ἡ σοφία σου.— **ἐν μείζονι μοίρᾳ** = ἐν μείζονι τιμῇ, εἰς θέσιν ἀνωτέραν.— **ὑπείκω** = ὑποτάσσομαι.— **χαλεπαίνω** = ὀργίζομαι.— **πείθειν· πειρᾶσθαι πείθειν** (δηλ. τὰ μεταβάλλει ἀντιλήψεις).— **ἡσυχίαν ἄγω** = ἡσυχάζω.— **ἡσυχίαν ἄγοντα** = ἀδιαμαρτυρήτως.— **ἔάν τε τύπτεσθαι... ἔάν τε δεῖσθαι**. ἐπεξήγησις τοῦ **παθεῖν**.— **δέομαι - δοῦμαι** = ρίπτομαι εἰς τὸ δεσμοτῆριον.— **ἔάν τε ἄγῃ**. ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω ποιητέον ταῦτα.— **ὑπεικτέον· ὑπείκω**, ὅπερ ἐνταῦθα = ἀποφεύγω τὴν στρατεύσειν.— **ἀναχωρῶ** = ὀπισθοχωρῶ.— **ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε** = ὅπως ἐπιβάλλει τὸ φυσικὸν δίκαιον.— **βιάζομαι** = μεταχειρίζομαι βίαια μέσα.— **ὄσιος** = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

13. δρῶ τινά τι = κάμνω εἰς τινα ἀτί (καλὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἄδικον).— **τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι** = μὲ τὸ τὸ ἔχωμεν δώσει τὴν ἄδειαν.— **τῶν Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ**· συναπτόμενον πρὸς τὸ ἀνωτέρω **τῷ ἐξουσίαν**...— **ἐπειδὴν δοκιμασθῆ**· διὰ τὸ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐγγραφῆ εἰς τὸ οἰκεῖον μητρῶον ὁ Ἀθηναῖος ἔφηβος, ἔπρεπε προηγουμένως τὸ δοκιμασθῆ· ἔπρεπε δηλ. τὸ ὑποβληθῆναι εἰς ἔλεγχον τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἵνα ἀποδειχθῆ ἂν προήρχετο ἐκ γνησίων Ἀθηναίων πολιτῶν.— **ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν**· συναπτόμενον τῷ **ἐξεῖναι**... **ἀπιέναι**.— **καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων** κλπ. εἶναι διασάφησις τοῦ **προαγορευόμεν ἐξεῖναι**, δηλ. δὲν προηγόρευε μὲν νόμος τῶν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπηγόρευεν αὐτά, τ.ἔ. σιωπηρῶς ἐδίδοτο ἡ ἄδεια τὸ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως πᾶς μὴ ἐπιδοκιμαζῶν τοὺς νόμους αὐτῆς.— **ὡμολογηκέναι ἔργῳ**· προσετέθη τὸ **ἔργῳ**, ἐπειδὴ συνήθως αἱ ὁμολογίαι γίνονται διὰ λόγου, ἐνῶ ἐδῶ

ἡ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἀποτελεῖ ἔμπρακτον ὁμολογίαν, ὅτι ἀρέσκουσιν εἰς αὐτὸν οἱ νόμοι.— **τριχῆ** = κατὰ τρεῖς τρόπους.— **γεννητῆς** = γεννήτωρ.— **προτιθέντων**· ἔνν. αἴρεσιν τοῦ πείθειν ἢ πείθεσθαι· ἡ μετοχὴ ἐναντιωματική.

14. ἐνέξεσθαι· μετὰ παθ. σημασίας.— **ἐνέχομαί τινι** = καθίσταμαι ἔνοχος εἰς τι.— **οὐχ ἤκιστα** = μάλιστα.— **ἐν τοῖς μάλιστα** = ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεξομένοις σὺ μάλιστα ἐνέξει = ἰδιαιτάτα.— **διατί δῆ**· ἔννοεῖται : ἐν τοῖς μάλιστα ἐμὲ — **δῆ** = τάχα.— **καθάπτομαι τινος** = προσβάλλω τινά.— **τῶν ἄλλων...διαφερόντως** = διαφόρως τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.— **ὅτι μῆ** = εἰ μή.— **ἐπὶ θεωρίαν** = **θεασόμενος τοὺς ἀγῶνας**· ἔννοεῖ τοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κυρίως κατὰ τὰ τέσσαρας μεγάλας πανελληνίους ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Ἰσθμίων, Νεμείων.— **εἰ μὴ ποι στρατευόμενος**· ἴδε Ἀπολ. κεφ. 17.— **εἰδέναι** = ὥστε νὰ γνωρίσης.— **πολιτεύομαι**· ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς σημασίας του **πολιτεύω** = ζῶ ὡς πολίτης.— **ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι** = εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ ὀρίσης διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τιμωρίαν τὴν ἐξορίαν (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27).— **ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν** = ἐκαμάρωνες προσποιούμενος, ὅτι δὲν ἠγανάκτεις.— **ἐντρέπομαί τινος** = φροντίζω περὶ τινος.— **συντίθεμαι** = συμφωνῶ.— **ἄλλο τι** ἔνν. ποιεῖς.— **Λακεδαίμονα... Κρήτην**· ἦσαν καὶ αἱ δύο δωρικαὶ χῶραι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πολίτευμα καὶ τὰ αὐτὰ ἦθη. Ταύτας προέβαλλε συχνὰ ὁ Σωκρ. ὡς ὑποδείγματα εὐνομούμενων πόλεων.— **(ἄς) δῆ** = ὡς γνωστόν.— **ἐλάττω** = ἐλάτους ἀποδημίας.— **ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες**· ἔνν. ἐμμενεῖς.

15. οἱ ἐπιτήδαιοι· οἱ ὁποῖοι ἐσκέφθησαν νὰ φυγαδεύσουν αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου.— **καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν** = καὶ θὰ ἐνισχύσης ὑπὲρ τῶν δικαστῶν (= πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν δικαστῶν) τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν, ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν τὴν δίκην.— **(σφόδρα) που** = κατὰ τὴν γνώμην μου.— **τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες**· ἐρωτοῦν πάλιν οἱ νόμοι, ὡς νὰ ἔδωκεν ὁ Σωκράτης καταφατικὴν ἀπόκρισιν.— **ἄσχημον**· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ἀσχήμων = ἀπρεπής.— **τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα**· περίφρασις = ἡ πράξις, ἡ διαγωγὴ τοῦ Σωκράτους.— **ἀπαίρω** = ξεσηκώνομαι, ἀναχωρῶ.— **ἐκεῖ γὰρ πλειστή ἀταξία**· οἱ Θετταλοὶ ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ ἀπάτη καὶ ἀπιστία (πρβλ. τὸ

τοῦ Δημοσθ. Α' Ὀλυθ., § 22), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκολασίᾳ.—**σκευὴν περιτίθειμαι** = ἐνδύομαι φόρεμα.— **διφθέρα**· εἶδος ἱματίου ἐκ δερμάτων ζώων.— **ἐνσκευάζομαι** = ἐνδύομαι, ἀλλάσσω φόρεμα.— **σχῆμα** = τὸ ἐξωτερικόν.— **μεταλλάσσω** = μεταβάλλω.— **ὑπέρχομαι τινα** = κολακεύω τινά.— **δουλεύω** = φέρομαι δουλικῶς.— **τί ποιῶν**· ἐνν. βιώσει ἐν Θετταλίᾳ.— **ἢ εὐωχούμενος**· Οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς πολυφάγοι· ὁ Σωκράτης ἐπομένως διὰ τὸ μὴ τοὺς δυσαρσεστῆ καὶ νὰ εἶναι ἀνεκτός, ὤφειλε νὰ τοὺς μιμηθῆ συζητῶν μετ' αὐτῶν περὶ δείπνου μᾶλλον παρὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς.— **ποῦ ἡμῖν ἔσονται** = τί θὰ γίνουν παρακαλοῦμεν; **ἢ τοῦτο μὲν οὐ**· ἐνν. πείσονται.— **αὐτοῦ** = ἐν αὔθα.— **εἶπερ γε χρῆ**· ἐνν. ἐπιμελήσεσθαι.

16. ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθῶν· ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκρίθη ὡς δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ ἐκεῖ ὁμοίως θὰ κριθῆ, δηλ. τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται ἄδικον καὶ εἰς τὸν Ἄδην ὁμοίως θὰ χαρακτηρίζεται.— **τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν**· Ἀπολ. κεφ. 32.— **ἐνθάδε** = ἐν τῇ γῆ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ.— **σοι**· ἢ δοτ. συναπτέα τῷ ἄμεινον κλπ. καὶ οὐχὶ τῷ φαίνεται.— **ἄμεινον** τοῦ ἐγκαταμεῖναι καὶ ἀποθανεῖν.

17. κορυβαντιῶντες· οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς θεᾶς Κυβέλης τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἢ ὅποια ἦτο θεοποιηθεῖσα ἡ γῆ. Ἐλατρευέτο δὲ αὕτη εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπουθεν ἡ λατρεία της διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Κορύβαντες λοιπὸν οὗτοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς χορεύοντες μανιωδῶς, ὡς οἱ δερβίσαι τῶν μωαμεθανῶν, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς καὶ ποικιλοτρόπως παραφερόμενοι. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰ ὠτά των, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀκούσουν ἄλλο τι.— **ἡχῆ** = ἡχώ.— **ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα** = κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον, τὴν ὅποιαν ἔχω τώρα.— **πλέον ποιῶ** = κατορθῶν.— **καὶ πράττωμεν ταύτη** = καὶ ἄς κάμωμεν ἔτσι, ἄς ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν τὴν γραμμὴν.— **ὕφηγοῦμαι** = ὑποδεικνύω.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

I. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	σελ.	3 - 66
1. Είσαγωγή	»	5 - 8
2. Κείμενον	»	9 - 42
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	»	43 - 66
II. ΚΡΙΤΩΝ	»	67 - 100
1. Είσαγωγή	»	69
2. Κείμενον	»	71 - 87
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	»	89 - 100

ΕΞΟΦΥΛΛΟΝ : ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΖ', 1968 (VIII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 60.000 — ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ 1645/18-7-68 & 1700/31-7-68
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ -- ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο.Ε. — ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 4 — ΑΘΗΝΑΙ

800/99

